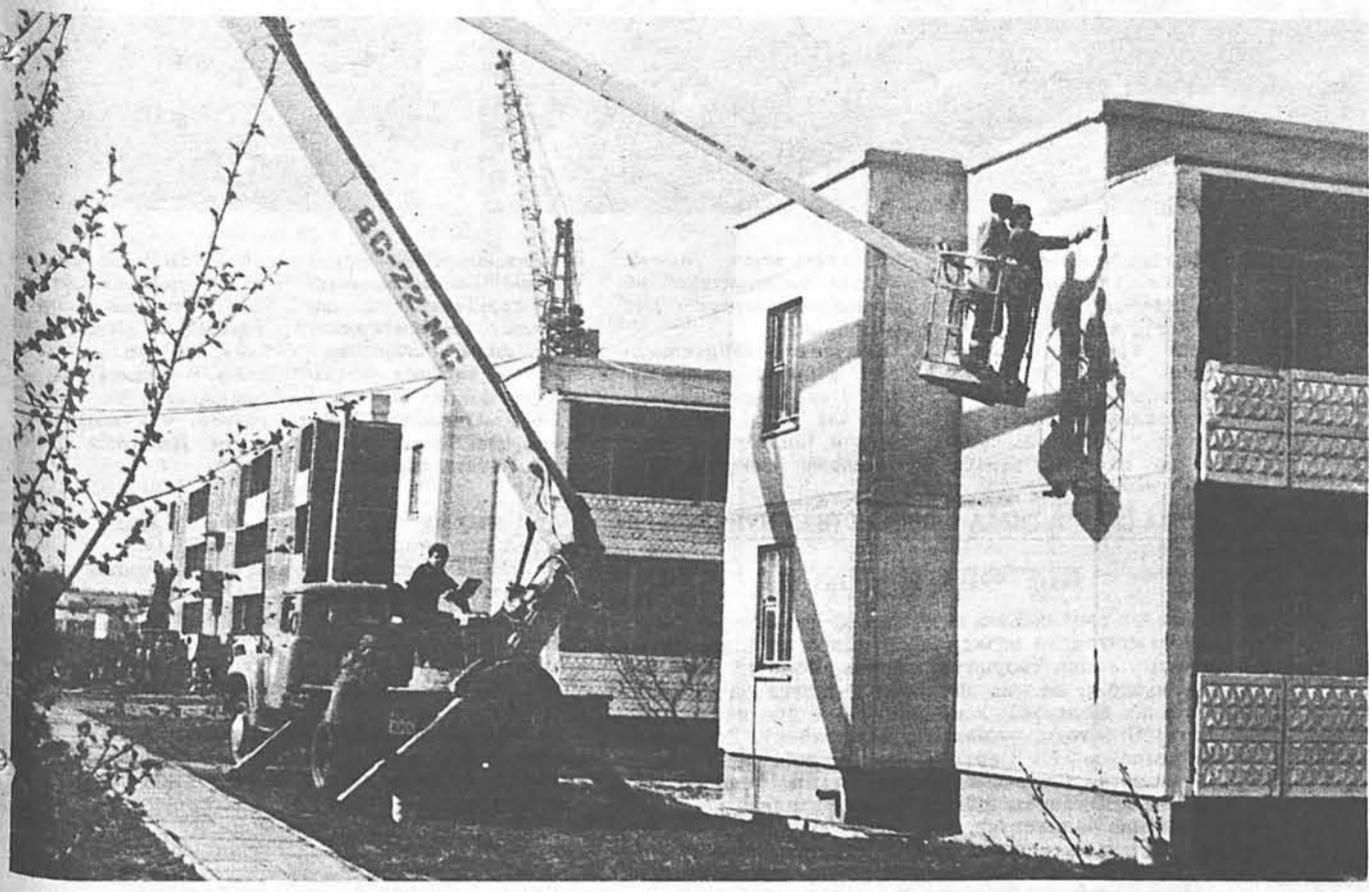

Голас Радзімы

№ 22 (2164)
31 мая 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Толькі за працавітасць і клопат плаціць сяляннам зямля шчодрымі ўраджаямі. У саўгасе «Гоцк» Салігорскага раёна стабільна высокі збор збожжавых, цукровых буракоў, караняплодаў. Аснова эканамічнага дабрабыту саўгаса — буйны жывёлагадоўчы комплекс, дзе ў адкормачных цэхах набіраюць вагу каля 4 тысяч жывёл і дзе атрымліваюць штогод больш за 1 200 тон мяса. Руплівая праца прыносіць і добры плён. Толькі за мінулы год гаспадарка атрымала амаль адзін мільён восемсот тысяч рублёў чыстага прыбытку. Значная яго частка накіравана на вырашэнне сацыяльна-бытавых патрэб сялян. Для рабочых і служачых пабудаваны дамы з добраўпарадкаванымі кватэрамі. Мае адбыцца многа навааселляў і ў гэтым годзе: узводзіцца 24-кватэрны дом і 5 катэджаў для мнагадзетных сем'яў, будзецца бальніца. Добраўпарадкоўваюцца сельскія вуліцы, 15 кіламетраў іх будзе заасфальтавана. Дзіцячы сад-яслі, Дом культуры, гандлёвы цэнтр, цудоўная трохпавярховая школа, дзе вучацца ў адну змену каля 500 школьнікаў, — усё гэта спрыяе стабільнасці кадраў у адной з буйнейшых вёсак Салігорскага раёна — Гоцку, моладзь не «б'яжыць» адсюль.

- Прыгажэе цэнтральная сядзіба саўгаса «Гоцк».
- Скончыўшы вучобу ў Бабруйску, прыехала па накірунку ў родны Гоцк Іна ДАНИЛЕВІЧ. Цяпер яна працуе закройшчыцай у швейным цэху комплекснага прыёмнага пункта.
- Сакратар парткома саўгаса Анатоль ТАРАСЕВІЧ гутарыць з пенсіянеркамі пасёлка.
- З вялікай цікавасцю займаюцца ў майстэрні па абслугоўваючай працы школьнікі Гоцка. Пад кіраўніцтвам Аляксандры КУНЦЭВІЧ вучні шыюць касцюмы для танцавальных калектываў, вырабляюць розныя сувеніры.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

НА СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

НАПЕРАДЗЕ—РЫНАК?

Чарговае сумеснае пасяджэнне палат Вярхоўнага Савета СССР праходзіла 24 мая пад старшынствам Старшыні Вярхоўнага Савета СССР А. Лук'янава. Яно пачалося дакладам урада «Аб эканамічным становішчы краіны і канцэпцыі пераходу да рэгулюемай рыначнай эканомікі», з якім выступіў Старшыня Савета Міністраў СССР М. Рыжкоў. Ён таксама адказаў на пытанні, заданыя дэпутатамі. Тэкст выступлення яны атрымалі загадзя і маглі добра падрыхтавацца да яго абмеркавання.

Пытанні адлюстравалі той спектр інтарэсаў і хваляванняў, якія ахапілі наша грамадства напярэдні такога важнага кроку. Яны паказалі, што не ўсе праблемы знайшлі дастатковае адлюстраванне ў дакладзе. Гутарка ішла пра тое, чаму ўрад усё-такі рашыўся на гэты крок, пра ролю цэнтра ў новых умовах, пра неабходную структуру кіравання, пра рынак працы і, вядома, сацыяльную абароненасць людзей. Усё гэта асабліва важна, бо пераход да новай эканамічнай стратэгіі будзе суправаджацца значным павышэннем усіх відаў цен, у тым ліку і рознічных. У дакладзе прэм'ер-міністра, у прыватнасці, падкрэсліваецца, што сённяшнія цэны не адлюстроўваюць ні сапраўдных затрат на вытворчасць, ні суадносін попыту і прапановы, ні ўзроўню сусветных цен—словам, ніякіх эканамічных катэгорый. Такое можа існаваць толькі ў жорстка цэнтралізаванай, размеркавальнай сістэме кіравання, гэта значыць, у дзяржаве, якая забірае ў свае рукі ўсю вытворчасць, усе рэсурсы, што ёсць, і пераразмяркоўвае іх. У гэтым выпадку цэны сапраўды не адыгрываюць вызначальнай ролі. На падставе такіх цен нельга нават сур'ёзна аналізаваць стан эканомікі. Сапраўды—каралеўства «крывых лустэркаў». У сувязі з гэтым урад краіны лічыць неабходным у пачатку 1991 года цэнтралізаваць ажыццяўляць адначасова комплексны перагляд усёй сістэмы цен.

У прадстаўленым дакладзе вызначаны асноўныя параметры змянення аптовых цен у прамысловасці і яе галінах. У сярэднім рост цен тут складзе каля 46 працэнтаў. Пры гэтым у найбольшай ступені будуць павышаны цэны ў паліўнасыравінных галінах. Па асноўных відах сельскагаспадарчай прадукцыі закупачныя цэны з улікам узнікаючых выдаткаў вытворчасці і неабходнасці выраўноўвання ўзроўняў рэнтабельнасці павышаюцца да 55 працэнтаў.

Але самыя цяжкія праблемы ўзніклі ў галіне рэформы рознічных цен. Менавіта тут завязаны ў тугі вузел эканамічны інтарэсы як дзяржавы, так і кожнай сям'і, кожнага чалавека. Асабліва дэфармаваны цэны на прадукты харчавання. Яны ў 2—3 разы ніжэйшыя за іх рэальны кошт. Вытворчасць прадуктаў харчавання стратная, сёння гэта адзін з галоўных тормазаў, што стрымліваюць нарошчванне харчовых рэсурсаў. Калі за апошнія 35 гадоў атрыманы нацыянальны даход павялічыўся ў 6,5 раза, то дзяржаўныя датацыі да цен—больш чым у 30 разоў. Цяпер датацыя толькі па прадуктовых таварах складае каля 100 мільярдаў рублёў, а з увядзеннем новых закупачных цен без перагляду рознічных яна павялічылася б яшчэ амаль на 30 працэнтаў і склала пятаю частку ўсіх расходаў дзяржаўнага бюджэту. Разлікі паказваюць, што рознічныя цэны на прадукты харчавання неабходна павялічыць у сярэднім прыкладна ў 2 разы, у тым ліку на мясныя прадукты—у 2,3, рыбныя—2,5, малочныя—2, хлеба-прадукты—3, цукар—1,8, алей—у 1,7 раза.

Разам з прадуктамі харчавання намячаецца таксама павышэнне рознічных цен на асобныя віды непрадуктовых тавараў. Пры гэтым цэны на тканіны і вырабы з іх павялічацца на 30—50 працэнтаў, абутак—на 35, вырабы з футра—на 20, асобныя віды тавараў культурна-бытавога і гаспадарчага прызначэння—на 30, будаўнічыя матэрыялы—на 50 працэнтаў.

Прадугледжваецца павышэнне тарыфаў на бытавыя і камунальныя паслугі (акрамя кватэрнай платы)—на 70 працэнтаў, на пасажырскія перавозкі авіяцыйным і чыгуначным транспартам—на 50 працэнтаў.

Для таго каб неяк кампенсаваць непазбежныя страты з боку насельніцтва, ствараецца сістэма кампенсацый. Перш за ўсё яна павінна забяспечыць грамадзянам кампенсацыю матэрыяльных страт, што ўзнікнуць у сувязі з адначасовым павышэннем рознічных цен. Якія ж крытэрыі былі пакладзены ў аснову выбару варыянтаў кампенсацыйных мер?

Першы: асноўная частка насельніцтва не павінна мець значных страт пры ўвядзенні новых цен. Другі: у найбольшай меры павінны быць абаронены інтарэсы малазабеспечаных катэгорый насельніцтва (пенсіянераў, студэнтаў, мнагадзетных сямей). І, нарэшце, трэці: неабходна не дапусціць узмацнення сацыяльнай напружанасці, дасягнуць максімальна магчымай грамадскай згоды адносна зместу намячаемых мер.

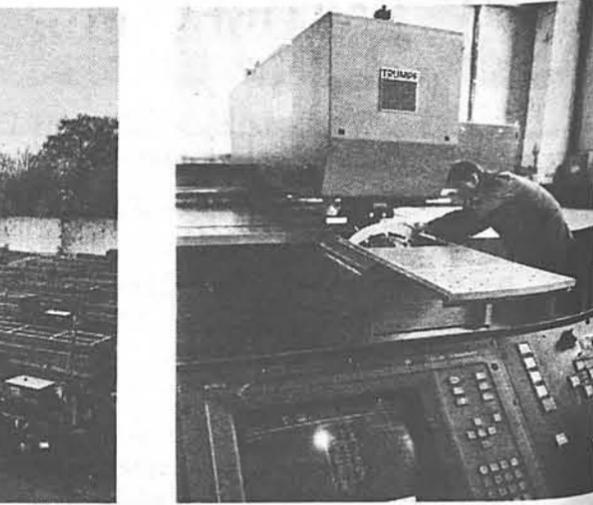
Агульнае павышэнне рознічных цен на прадукты харчавання, непрадуктывыя тавары і тарыфаў на паслугі складзе 198,8 мільярда рублёў. З гэтай сумы будзе накіравана на кампенсацыйныя выплаты насельніцтву 135 мільярдаў рублёў, ці каля 70 працэнтаў.

«ЛІДСЕЛЬМАШ» ЭКСПАРТУЕ

Выпуск малагабарытнай тэхнікі для фермераў і арандатараў асвойвае калектыў завода «Лідсельмаш» Гродзенскай вобласці. Заводскія канструктары распрацавалі двухрадную бульбасаджалку, аднарадную ўборачную камбайн, бульба-

капалку, якую можна будзе выкарыстаць як прычэпны ааграт для мотаблока. Прадукцыя «Лідсельмаша» карыстаецца попытам у нас у краіне, знайшла яна спажыўца і за мяжой. Так, партыю бульбакапалак заакупіла Ар-

генціна, некаторыя вузлы і дэталі машын беларускае прадпрыемства пастаўляе заходнегерманскай фірме «Няв'енер». Рост экспартных паставак дае заводу валюту, а з ёю і магчымасць аснашчаць цэхі больш прагрэсіўным абсталяваннем.

НА ЗДЫМКАХ: рытуеўца да адпраўкі груз для ФРГ; сучасны цэнтр працоўцы ліставага металу, які куплены за валюту, устаноўлены на прадпрыемстве. Ааслугоўвае яго інжынер-тэхнолаг Дзмітрый ВІЛЕНЧЫК.

СВЯТА СЛАВЯНСКАГА ПІСЬМЕНСТВА І КУЛЬТУРЫ

ВЫТОКІ ЕДНАСЦІ

Свята славянскага пісьменства і культуры, якое звыш стагоддзя назад нарадзілася на балгарскай зямлі ў гонар творцаў славянскай азбукі Кірылы і Мяфодзія, 24 мая пачало сваё шэсце па гарадах і вёсках Беларусі. У нашай краіне яно праходзіць з 1986 года, прайшло ў Мурманску, Волагдзе, Ноўгарадзе і Кіеве. Сёлетняе асветлена імя Францыска Скарыны, вялікага сына беларускай зямлі, 500-гадовы юбілей якога адзначае ўсё прагрэсіўнае чалавецтва.

У дзень адкрыцця свята адбылася Літургія ў Мінску ў Кафедральным саборы ў гонар славянскіх асветнікаў Кірылы і Мяфодзія, адкрыццё мемарыяльнага знака на вуліцы, якая цяпер носіць іх імя.

У нашым свяце ўдзельнічалі афіцыйныя дэлегацыі з Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі, Украіны, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Расійскай Федэрацыі, прадстаўнікі Усесаюзнага фонду славянскага пісьменства, Усесаюзнага фонду культуры, духавенства, вядомыя вучоныя з Масквы, Ленінграда, Кіева, іншых гарадоў. Да нас прыехалі прадстаўнікі беларускіх зямляцтваў Масквы, Прыбалтыкі, Польшчы, творчыя калектывы замежных краін, саюзных рэспублік, а таксама ўсіх абласцей Беларускай ССР — усяго звыш тысячы чалавек.

Беларусы знаёмлі ўсіх удзельнікаў свята са сваёй рэспублікай, з яе багатай культурай, карані якой у далёкім мінулым славянства. Адбылася навуковая канферэнцыя «Славянскія адзінства і разнастайнасць», свята паэзіі «Роднае слова» ў Вязынцы, Дні славянскага кіно, выставы жывапісу, старажытнай кнігі, бібліі, беларускіх народных музычных інструментаў, фестывалі духоўнай музыкі і славянскай камернай музыкі.

Усе святочныя мерапрыемствы прасякнуты ідэяй інтэрнацыяналізму, беражлівых адносін да духоўнага скарбу кожнага народа.

У «Голасе Радзімы» сёння змешчаны артыкул консула Генеральнага консульства НРБ у Мінску П. Кударава «Ідзі, народзе уваскрэсла», у наступных нумарах газеты будзе справаздача аб розных падзеях свята.

ДАГАВОР ВЫКОНВАЕЦЦА

АПОШНЯЯ РАКЕТА

23 мая 1990 года ў 9 гадзін па маскоўскаму часу на базе ліквідацыі ракет «Лясная» ў Брэсцкай вобласці знішчана апошняя з 149 ракет сярэдняй дальнасці тыпу Р-12.

1 чэрвеня 1990 года споўніцца два гады з дня ратыфікацыі і ўступлення ў сілу Дагавора паміж СССР і ЗША аб ліквідацыі ракет сярэдняй і меншай дальнасці. У пачатку гэтага года была поўнаасцю знішчана апошняя ракета меншай дальнасці. Цяпер прыйшла чарга адной з двух тыпаў «сярэдных» ракет — Р-12. Яна вадкасная, стаяла на баявым дзяжурстве каля трох дзесяткаў гадоў.

Усяго ў адпаведнасці з савецка-амерыканскім Дагаворам аб ліквідацыі РСД і РМД у нас павінна быць знішчана 809 ракет сярэдняй дальнасці, з іх 155 Р-12 і Р-14.

А на апошні год ліквідацыі, да чэрвеня 1991 года, засталася для знішчэння толькі 200 ракет РСД-10 і 177 пускавых устаноаак. Крыху больш чым праз год ракеты гэтага тыпу можна будзе сустрэць толькі ў музеях.

РАСПРАЦОЎКІ

«РАТОН-901»

У адпаведнасці з урадавымі рашэннямі аб ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС творчы калектыў, створаны на Гомельскім заводзе радыётэхналагічнага аснашчэння, сканструя-

ваў і падрыхтаваў да вытворчасці дзіметр індывідуальнага карыстання «Ратон-901».

Гэты кампактны і зручны ў карыстанні прыбор за некалькі секунд вызначае ступень забруджвання радыенуклідамі скуранага покрыва, адзення, абутку, прадметаў хатняга ўжытку, прадуктаў харчавання, збудаванняў, транспартных сродкаў, механізмаў, глебы, кармоў для жывёлы і г. д.

Навінка паспяхова вытрымала дзяржаўныя выпрабаванні. Да канца бягучага года завод выпустіць не менш, як 20 тысяч такіх неабходных дзіметраў.

Час архіцяжкі. Сем'і распадоўца, мараль падае. Адны нацыі паўстаюць супраць другіх. Але першапрычына бязладдзя — не ў нацыянальным пытанні ці няўменні людзей жыць у міры і згодзе. Як эканаміст, бачу карань зла ў тым, што мы развучыліся гаспадарыць, «размужычылі» краіну, адарваліся ад зямлі.

Заўсёды лічылася: каб нарадзіць дзіця, трэба мець здаровую цяжарную жанчыну і дзевяць месяцаў. Нашы ж эканамісты выбралі іншы спосаб — вырашылі ўзяць дзевяць жанчын і даць ім на ўсё месяц. Трэба набрацца цяжарнасці на ўсё дзевяць месяцаў. Зрэшты, гэта фігуральна. Рэальны тэрмін — чатыры-пяць гадоў. Гэта будзе нялёгкая цяжарнасць, поўная таксікозу. Але голаду не прадбачу, і мы народзім здаровае дзіця. Трэба закасаць рукавы і ўсёй грамадой брацца за справу. Гарбачоў сваё слушнае слова сказаў. Але на прэзідэнта спадзявайся, а сам не памыляйся.

(Юрый ТАРАСАЎ, член Ордэна калдуноў Радзі).

РАДЫЁМОСТ

Новы радыёмост звязаў гарады-пабрацімы Мінск і Франкфурт-на-Майне. Для арганізацыі перадач у беларускай сталіцы пабывалі заходнегерманскія журналісты Норберт Шрайбер і Андрэас Маер-Файст. У сябе на радзіме яны ўжо правялі серыю радыётрансляцый, у якіх заклікалі суайчыннікаў арганізаваць добраахвотныя ахвяраванні жыхарам Беларусі, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Цераз прамы эфір радыёжурналісты звярнуліся і да насельніцтва Еўропы, да прадстаўнікоў фірм розных краін стаць спонсарамі ў гэтай высакароднай місіі.

У перадачах з Мінска Норберт і Андрэас расказалі нямецкім слухачам пра горад-пабрацім, пра яго праблемы. Затым гэтыя перадачы ў запісе перададзены на краіны Заходняй Еўропы радыёстанцыя «Савецкая Беларусь».

НА ЗДЫМКУ: выхад у прамы эфір. Злева направа — Норберт ШРАЙБЕР, Андрэас МАЕР-ФАЙСТ і карэспандэнт Беларускага радыё Уладзімір СКВАЦОЎ.

САЦЫЯЛАГІЧНАЕ АПЫТАННЕ

ПРАБЛЕМА БЕСПРАЦОЎЯ

ЦІ ГАТОВЫ МЫ ДА ПРЫВАТНАГА ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВА

Акадэмік Станіслаў Шата-лін лічыць, што многія прад-стаўнікі савецкага «цэнявога дэдусу» — гэта разумныя дзе-лавыя людзі, здольныя хутка адгукнуцца на патрэбы рын-ку, якія да тонкасцей веда-юць механізм прыватнага прадпрымальніцтва. Няма-ла такіх жа дзелавых людзей «нараджаюць», на яго думку, і сумесныя прадпрыемствы на тэрыторыі СССР. Але ўсе роўна гэта «кропля ў моры» сярод асноўнай колькасці ра-ботнікаў, якія прывыклі за доўгія гады камандна-адміні-страцыйнай сістэмы дзейні-чаць выключна па загадах «зверху».

Дык наколькі ж савецкі ча-лавак гатовы да прыватнага прадпрымальніцтва? Адказ на гэтае пытанне (хаця, вядо-ма, і прыблізна) дае сацыя-лагічнае апытанне, праведзе-нае Усесаюзным цэнтрам вы-вучэння грамадскай думкі. Было апытана каля 3 000 ча-лавак, якія прадстаўляюць розныя сацыяльныя і демо-графічныя слаі насельніцтва. Перш за ўсё высветлілася, што амаль тры чацвёртыя апытаных лічаць неабходным стварэнне ў СССР дробных прыватных прадпрыемстваў. І гэта не дзіўна. Паводле да-ных іншага сацыялагічнага абследавання, многія грама-дзяне і ў мінулыя гады пастаян-на карысталіся паслугамі так званых нелегальных прыватнікаў: для рамонту абут-ку — 50 працэнтаў, кватэр — 45, аўтамабіляў — 40 і быта-вой тэхнікі — 30 працэнтаў. Вось чаму легалізацыя гэтых сфер паслужыць і не выклікае ад-моўных адносін.

А вось да перадачы ў прыватнае валоданне буйных прадпрыемстваў станоўча па-ставілася толькі чвэрць удзельнікаў апытання, таму што ў многіх адразу ўзнікае асацыяцыя з набёмнай працай і эксплуатацыяй. Гэты стэрэатып доўгія гады прывіваўся савецкім грамадзянам, што ў рэшце рэшт дазволіла ажыццявіць стаць галоўным эк-сплуататарам у краіне. Бо ме-навіта яна з'яўлялася ўласні-цам усіх прадпрыемстваў, яна прывасвойвала сабе прыбавач-ную вартасць, значная част-ка якой ішла на ўтрыманне заапарата, які нічога не вы-рабляе. Таму даказаць, што

эксплуатацыя на прыватным прадпрыемстве з высокім уз-роўнем аплаты працы, сацы-яльнай абароненасцю (а гэта лёгка зрабіць з дапамогай дзяржаўнага кантролю і сістэ-мы падаткаабкладання) лепш за эксплуатацыю на церапаш-нім дзяржпрадпрыемстве, можа толькі час і практыка.

Дарэчы, стэрэатып мыслен-ня спрацаваў і ў савецкіх па-рламентарыяў, якія прынялі Закон аб уласнасці. З аднаго боку, яны разумелі, што толь-кі індывідуальная праца вы-рашыць усіх праблем не мо-жа. І таму прагаласавалі за права ўласніка «заклучаць дагаворы з грамадзянамі аб выкарыстанні іх працы пры ажыццяўленні права ўласнас-ці, якое яму належыць». Але з другога, прытрымлі-ваючыся правіл ідэалагічнай гульні, пакінулі ў законе пункт аб немагчымасці існа-вання ў СССР форм уласнас-ці, звязаных з адчужэннем работніка ад сродкаў вытвор-часці і эксплуатацыяй чалаве-ка чалавекам. Алагізм «чыс-тай вады», але, праўда, цал-кам зразумелы і, відаць, па-куль яшчэ непазбежны.

І нарэшце, прывядзём да-ныя аб тым, наколькі актыў-на савецкія грамадзяне імк-нуцца да прыватнапрадпры-емніцкай дзейнасці. Жа-данне адкрыць сваю «спра-ву» (прадпрыемства, мага-зін, майстэрню, кафэ) выка-залі крыху больш за 30 пра-цэнтаў апытаных. 45 працэн-таў цвёрда не хочуць гэтага, а каля 23 працэнтаў — сумня-ваюцца. Такім чынам, мо-жна меркаваць, што формы і сферы распаўсюджвання прыватнай уласнасці могуць у далейшым расшырацца. Але гэта адбудзецца толькі ў тым выпадку, калі дзяржава свое-часова ўвядзе адпаведныя эканамічныя рэгулятары гэта-га працэсу. Без іх развіццё прыватнай уласнасці непаз-бежна прывядзе да паглыб-лення маёмаснага расслаення савецкага грамадства, да іс-тотнага ўзмацнення негатыв-ных адносін насельніцтва да прыватнапрадпрыемніц-ка і ў дзейнасці. І тады ўзнікае небяспека спакусы прымяніць адміністрацыйныя меры для заспакаення грамадскай дум-кі.

Аляксандр ВАЗНЯСЕНСКІ.

«ШУКАЮ РАБОТУ...»

Праблема беспрацоўя... Яшчэ ўчора матэ-рыялы гэтай тэматыкі можна было сустрэць толькі пад рубрыкай «Іх норавы...» Гэта аз-начала, што беспрацоўе — праблема Заха-ду. Сёння яна стуквецца і ў нашы дзверы. Намеснік дырэктара Мінскага гарадскога цэнтра па працаўладкаванню, перанавучан-ню і прафарыентацыі насельніцтва Сяргей Такарэўскі зазначае, што юрыдычны ста-тус беспрацоўяга ў нас пакуль не вызна-чаны. Штомесяц у горадзе маецца 10—12 тысяч вакансій. У год жа ў цэнтр звяртае-ца за дапамогай да 33-х тысяч чалавек. Значыць, калі браць голыя лічбы, усім мо-гуць прапанаваць работу. Але на справе, вядома, усё больш складана. Сёння самыя вострадэфіцытныя прафесіі — муляр, токар, шліфвальшчык, сантэхнік, ва-дзіцель. Жадаючых заняць гэтыя вакансіі знайсці нялёгка. А вось, напрыклад, юры-сту, педагогу, таваразнаўцу, хіміку, біёлагу прапанаваць работу вельмі цяжка. Ды і з вышэйшай тэхнічнай адукацыяй уладкава-цца няпроста. Прадпрыемствы і арганізацыі стараюцца выбраць людзей з вопытам, з вузкай спецыялізацыяй у той галіне, якой трэба будзе займацца. Згодна з палажэн-нямі, выпрацаванымі Міжнароднай аргани-зацыяй працы, членам якой з'яўляецца і наша краіна, беспрацоўнымі прызнаюцца людзі, здольныя працаваць, гатовыя да гэтага, але якія не могуць уладкавацца з-за адсутнасці вакансій, што задавальнялі б іх інтарэсы. У гэтым сэнсе, вядома, трэба прызнаць наяўнасць беспрацоўных і ў нас. Сённяшнія тэндэнцыі развіцця нашай эканомікі прадугледжваюць значнае вызвален-не колькасці працуючых. Значыць, патэн-цыяльны паток наведвальнікаў у цэнтры на працаўладкаванне будзе павялічвацца. Ужо з пераходам на газразліковыя адносі-ны колькасць людзей, звольненых па скара-чэнню штатаў, прыкметна павялічылася. Па-поўніўся іх кантынгент і за кошт некаторых непрадуманых рашэнняў. Напрыклад, зусім нядаўна гаварылі пра выдатную навацыю, якая забяспечыць незвычайны якасны рост прадукцыі — увядзенне дзяржпрыёмкі. Ідэя пацярпела фіяска. Сёння вялікі атрад высокакваліфікаваных спецыялістаў — у пошуках працы. Бясспрэчна, што з выхадам народнай гаспадаркі на больш высокі ві-

ток навукова-тэхнічнага прагрэсу, перахо-дам на планава-рыначныя адносіны і, як вынік, ростам эфектыўнасці вытворчасці, патрэбнасці ў рабочых нізкай кваліфікацыі будуць зніжацца. Новыя свабодныя рукі з'яўляцца і ў выніку структурных змен у нашай эканоміцы, канверсіі, скарачэння ар-мейскага кантынгенту. Таму ў бліжэйшы час чакаецца значнае прыбаўленне людзей, якія шукаюць працу. Але калі ў краіне ўжо праяўляюць заклапочанасць гэтымі пытання-

мі, то ў нас у Беларусі, на думку С. Така-рэўскага, пакуль не ўсвадомілі ўсёй сур'ёз-насці наспяваючай сітуацыі. Пакуль што пытаннямі заняцці насельніцтва, перспек-тывамі гэтай праблемы па-сапраўднаму ніх-то не займаецца. Ужо сёння неабходна праводзіць спецыяльныя сацыялагічныя дасле-даванні, рабіць аналізы і разлікі, рыхта-ваць навукова-абгрунтаваныя прагнозы, трэ-ба падключыць навуку, але пакуль назіра-ецца толькі дзіўная абыякавасць да гэтых непазбежных і трывожных праблем: на больш чым паўтарыміліённы Мінск гарвы-канком выдзеліў сёлета на вырашэнне пы-танняў заняцці насельніцтва ўсяго 75 ты-сяч рублёў, чаго, вядома ж, надта мала. Цяпер у краіне ідзе распрацоўка Закона аб заняцці. Але не трэба было б чакаць, пакуль ён з'явіцца. Ужо сёння неабходна пачаць падрыхтоўку асновы для яго ў рэс-публіцы, арганізаваць творчы калектыв, які ўключыў бы псіхологаў, сацыёлагаў, эканамі-стаў, прадстаўнікоў іншых навук. У нас усё балансавыя разлікі заняцці грамадзян арыентуюцца на старыя параметры, а гаспа-дарчы ж механізм перажывае істотныя змены, таму неабходна навукова-абгрунта-ваная праграма заняцці насельніцтва. Толькі калі ўсё грамадства зразуме-е вострую патрэбу на сур'ёзнай навуковай асно-ве займацца пытаннямі заняцці, працаў-ладкавання і перанавучання насельніцтва, «айсберг», у якім многія стараюцца бачыць пакуль толькі надводную частку, пачне па-ціху раставаць.

НА ЗДЫМКАХ: аператар аддзела распра-цоўкі і ўкаранення аўтаматызаванай сістэ-мы кіравання гарадскога цэнтра па працаў-ладкаванню Валянціна ТРЫЧЫНСКАЯ рых-туе інфармацыю па вакансіях для рабніцка-га бюро па працаўладкаванні насельніцтва; з пачатку лютлага шукае работу былы галоў-ны эканаміст трэста Генадзь ЛОЙКА. «Ва-кансій многа, — гаворыць ён. — Але...»; днямі прастойваюць ля гарадскога цэнтра па працаўладкаванню тыя, хто шукае вы-падковую працу.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

З ПАРЫЖА Ў МАСКВУ... НА КАНІ

Цікавае відовішча чакаецца ў канцы чэрвеня ці ў самым па-чатку ліпеня на шашы, што вядзе з Брэста ў Маскву: тут пра-едзе незвычайны госць — французскі коннік. Імя яго — Жан-Луі Гу-ро. Яму 47 гадоў, ён выдавец, які спецыялізуецца на літаратуры пра коней. Магчыма, якраз таму і ведае, што падобны ваяж ужо аднойчы быў зроблены Міхаілам Асеевым, які сто з лішнім гадоў назад конна адолеў шлях ад горада Любны, што пад Кіевам, да Парыжа — усяго 2 633 кіламетры за 33 дні.

Жан-Луі Гуру вырашыў паўтарыць цікавае падарожжа, толь-кі змяніў маршрут — ад Парыжа да Масквы ды не збіраецца спя-шыцца: паездка зойме прыблізна 75 дзён. Фініш у Маскве намеча-ны на 14 ліпеня — дзень нацыянальнага свята Францыі — узяц-ця Бастыліі. А асноўныя этапы шляху французскага конніка — Бер-ле-Дзюк, Камерсі (Францыя), Сэрэнбрук, Нейштат, Бамберг (ФРГ), Карл-Маркштат, Любен (ГДР), Познань, Станіслаў (Поль-ша), а на тэрыторыі СССР — Брэст, Мінск і Смаленск.

Увесь гэты пераход Жан-Луі Гуру збіраецца правесці без су-праваджэння, узяўшы з сабой толькі самае неабходнае (што зме-ціцца вакол сядла). Як прыхільнік «туркменскага» спосабу кон-най язды, ён адправіцца ў паход на двух конях: пакуль адзін в'язе конніка і паклажу, другі адпачывае, потым адбываецца змена коней, якіх пасля фінішу ў Маскве коннік збіраецца пакінуць у СССР — у якасці своеасаблівага падарунка.

Неабходна адзначыць, аднак, што не дзеля прыцягнення да-сабе ўвагі задумаў гэту незвычайную паездку Жан-Луі Гуру. Ён марыць бліжэй пазнаёміцца з нашай краінай, усё ўбачыць на ўласныя вочы, а затым напісаць і апублікаваць дарожныя нататкі. Акрамя таго, у час свайго паходу ён мае намер займацца рас-паўсюджаннем Міжнароднай Хартыі фізічнага выхавання і спорту ЮНЕСКА, пад «флагам» якой, уласна, і здзяйсняе падарожжа.

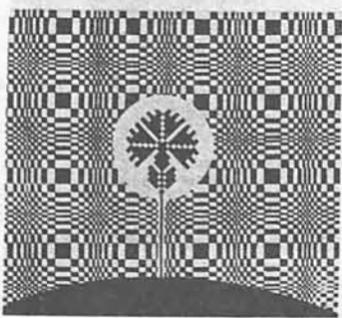
Наталля БУЛДЫК.

ВЫДАНИЕ

«ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

ВАЛЯНЦІНА АКОЛАВА

«Я ЛЮБЛЮ
СВАЮ БЕЛЮЮ РУСЬ...»

Імя беларускай паэзкі Валянціны Аколавай вядома чытачам «Голасу Радзімы». Мы неаднойчы публікавалі на старонках газеты яе вершы, яе пераклады з Ахматавай і Пастарнака. Нядаўна ў «Бібліятэцы «Голасу Радзімы» выйшаў зборнік В. Аколавай «Я люблю сваю Белую Русь...», дзе змешчаны лірычныя балады, санеты і фантастычная паэма п'еса «Палачанка Ігрэна».

Адкрываецца зборнік зваротам да чытача, у якім пісьменніца спавядаецца:

Я люблю сваю

Белую Русь,

нібы маму сваю...

Так, як славаць вясною

каліны зямлю,

Што разбуджае сок,

квецень ярка ўзвышае.

Будзь, Радзіма, як зоркі,

заўсёды ў пашане.

Гэта любоў да Бацькаўшчыны праяўляецца ў веданні і пашане да роднага слова, гісторыі свайго народа, павазе да яго звычаяў і абрадаў, у захваленні фальклорам.

Менавіта з беларускага фальклору і прыйшло да Валянціны Аколавай адчуванне і разуменне паэзіі, у народнай творчасці вытокі натхнення і майстэрства пісьменніцы. Яшчэ пасля знаёмства з яе першымі вершамі паэт Пімен Панчанка назваў іх чалавечымі і шчырымі, адзначыў іх свежасць, яркасць і праўдзівасць.

«Запукай, случанка, песню прашчуранкі!», вянок санетаў «Случ», купальская была «Зарына», змешчаныя ў згаданым зборніку, шчырыя, паэтычныя, напеўныя і вобразныя, як народныя песні.

Веданнем фальклору В. Аколава ў многім абавязана сваёй бабулі Алене Аколавай, якой прысвяціла не адзін пазычны твор. «Чалом—песні Беларусі, — гаворыць паэтка. — Ты схілялася над калыскай полацкага першадрукара Францыска Скарыны; тваё пругкае вясновае голле-заклік загартоўвала волю Кастуся Каліноўскага; твая клатлівая страфа выпраўляла ў дарогу верш-музу Цёткі; паіла і наталяла чысцінёй крыніцу паэзіі Максіма Багдановіча; аберагала раскацісты радок лірыкі Уладзіміра Караткевіча...»

Францішку Скарыне, неўміручасці яго творчай спадчыны прысвечана п'еса «Палачанка Ігрэна». Багацце ведаў, што яшчэ ў старажытныя часы далі беларусам Ефрасінія Полацкая і Францішак Скарына, не маюць, яны і сёння абуджаюць нашу нацыянальную самасядомасць.

Імёны вашыя не возьме

памяць,

Калі кастры мінулага

распаляць.

На Рэспубліканскім конкурсе, прысвечаным 500-гадоваму юбілею беларускага першадрукара, п'еса В. Аколавай атрымала прэмію.

Д. БАБАК.

СПРАВА КІРЫЛЫ І МЯФОДЗІЯ НА БЕЛАРУСІ

ІДЗІ, НАРОДЗЕ УВАСКРЭСЛЫ!

Больш за 1100 гадоў адцяляюць нас ад 855 года, калі святыя браты Кірыла і Мяфодзій стварылі літары старабалгарскай мовы і выкавалі «неўміручае», як яго называюць у старых жыццях, «пісьмовае слова». У тую эпоху славян-язычнікаў, якія не мелі сваёй кніжнасці, лічылі варварамі, дзікунамі. І хаця яны стваралі ўласныя княствы, вялі жорсткія бітвы з ворагамі, імкнучыся заняць належнае месца ў свеце, кніжная мудрасць, што магла б далучыць іх да культуры таго часу, была ім невядомай. Не маючы ўласнай азбукі, славяне скарыстоўвалі пісьменнасць іншых народаў. Так у заходніх славянскіх землях стала распаўсюджвацца лацінская мова, а ў Балгарыі з прыходам балгар на Балканскі паўвостраў і ўтварэннем балгарскай дзяржавы выкарыстоўвалі грэчаскае пісьмо.

Адсутнасць пісьменнасці на народнай мове асабліва стала адчувальнай у цараванне князя Барыса I (852—889 гады), пры якім у 865 годзе афіцыйна было прынята хрысціянства.

Менавіта ў другой палове IX стагоддзя, калі не толькі балгары, але і славянскія княствы на поўдні, усходзе і захадзе, якія толькі што прынялі хрысціянства ці ўсё яшчэ не прынялі яго, шукалі сваю пісьменнасць, у жыццё славянства ўвайшлі два браты — Кірыла і Мяфодзій, якія здзейснілі паварот у гісторыі славянства. Яны стварылі новую азбукі і з яе дапамогай перакладзі з грэчаскай мовы першыя богаслужэбныя кнігі. Тым самым яны паклалі пачатак старабалгарскай і славянскіх літаратур на роднай мове. Перакладаючы складаную рэлігійную філасо-

фію Евангелія і своеасаблівую паэзію «Псалтыры», браты знайшлі ў народнай мове, якая лічылася «грубай», нечаканае стылістычнае і моўнае багацце.

Азбука ўжо была, першыя пераклады — таксама. Заставалася толькі распаўсюдзіць створаную пісьменнасць. Але менавіта тут браты ў самым пачатку сваёй асветніцкай дзейнасці сутыкнуліся з трохмоўнай догмай, што прапаведвалася нямецкім духавенствам у мараўскіх землях, куды Кірыла і Мяфодзій былі накіраваны ў 863 годзе па просьбе мараўскага князя Расціслава. У адпаведнасці з гэтай догмай, толькі тры свяшчэнныя мовы маглі выкарыстоўвацца для праслаўлення бога — яўрэйская, лацінская і грэчаская. Кірыла і Мяфодзій змагаліся на працягу ўсяго свайго жыцця за ўсталяванне старабалгарскай пісьменнасці.

Святыя першанастанікі нашы абаранялі права кожнага народа мець сваю мову, сваю пісьменнасць і культуру. Акрамя таго, стварэннем славянскай азбукі і першай літаратуры на гутарковай мове яны ажыццявілі паварот у развіцці ўсёй славянскай культуры.

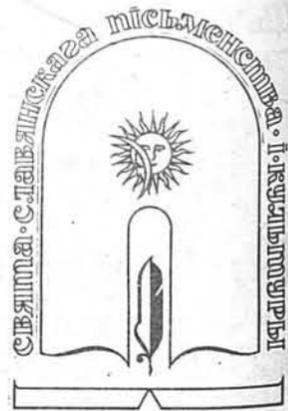
У цяжкай барацьбе з прыхільнікамі трохмоўя Кірыла і Мяфодзій упершыню ў сярэднявечнай Еўропе прапагандуюць і адстойваюць права кожнага народа пісаць, чытаць і тварыць на роднай мове. Сваю вялікую справу салунскія браты здзейснілі ў той час, калі кожны, хто змагаўся за раўнапраўе народаў, рызыкаваў наклікаць на сябе гнеў і кару сярэднявечнай інквізіцыі.

Неўзабаве пасля таго, як папа Адрыян II асвяціў перакла-

дзеныя Кірылам і Мяфодзіем кнігі і аб'явіў свяшчэннікамі іх вучняў, Кірыла памёр (14 лютага 869 года) ва ўзросце 42 гадоў. Яго пахавалі з пашанай у Рыме ў храме святога Клімента-Рымскага, мошчы якога папа Адрыян II знайшоў і прывёз у свяшчэнны горад. На пахаванні прысутнічалі члены рымскай царквы і вучні славянскіх братоў. Аўтар «Жыцця Кірылы» расказвае, што, паміраючы, Кірыла завяшчаў Мяфодзію: «Брат мой, мы былі з табой, як два валы ў адной запряжцы, што пракладвалі адну баразну. Завяршаючы жыццё сваё, падаю я на ніву. Ты вельмі любіш горы (г. зн. пустэльніцтва), але не пакідай свайго вучэння дзеля іх».

Мяфодзій выканаў запавед брату і падрыхтаваў многа вучняў, перакладаў новыя творы з грэчаскай на старабалгарскую мову. З дапамогай двух сваіх спадзівнікаў — скарыпісаў ён пераклаў богаслужэбныя кнігі, дыспуты брата Кірылы з хазарамі. Мяфодзій праявіў сябе выдатным філолагам і перакладчыкам. І калі Кірыла ў большай ступені быў творцам старабалгарскай пісьменнасці, то ў справе перакладу пальма першынства належыць Мяфодзію.

6 красавіка 885 года архіепіскап Мяфодзій памёр у акружэнні сваіх вучняў. Што ж ён ім завяшчаў? Перш за ўсё дасканалую азбучную сістэму старажытнабалгарскай мовы — глагалічную, кніжную мову, заснаваную на паўднёвых балгарскіх гаворках, мову, здольную перадаваць усе тонкасці хрысціянскіх богаслужэбных тэкстаў; мудры перакладчыцкі прынцып — быць дакладным у перадачы не літары, але духу арыгінала; пераклады Свя-

МІНСК
1990

шчэннага пісання і некаторых іншых кананічных хрысціянскіх кніг. І яшчэ вялікую, не ажыццёўленую да канца ідэю, ідэю стварэння самастойнай славянскай царквы. Зрэшты, вучням Кірылы і Мяфодзія дасталася ў спадчыну і смяротная нянавісць нямецка-лацінскага духавенства да справы двух салунскіх братоў.

Адрозж пасля смерці Мяфодзія праціўнікі груба расправіліся з яго вучнямі. Горад, якога ён рыхтаваў замест сябе на архіепіскапскі прастол, нават не паспеў трапіць у Рым, каб атрымаць благаславенне папы. Усіх вучняў арыштавалі, білі, катавалі, затым тых, хто старэйшы, выслалі з Вялікай Маравіі, а хто быў маладзейшы, прадалі на торгу рабоў у Венецыю. Так была знішчана славянская асветніцкая справа ў Вялікай Маравіі. Яе ледзь прыкметныя следы яшчэ захоўваліся ў IX—XI стагоддзях на чэшскіх землях, у асобных манастырах, але неўзабаве і яны зніклі.

Нямецка-лацінскае духавенства было задаволена. Пасля смерці Мяфодзія і выгнання яго вучняў палі ўсе перашкоды, што стрымлівалі навязванне татальнага культурна-палітыч-

(Заканчэнне на 7-й стар.)

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

КАШТОЎНЫ ДАРУНАК
З РОТЭРДАМА

Фальклорна-харэаграфічны ансамбль «Калінка» з горада Ротэрдама на працягу ўжо дваццаці гадоў карыстаецца папулярнасцю ў самадзейным руху замежных суайчыннікаў. І не толькі тых, хто жыве ў Галандыі, але, бадай, і ва ўсёй Заходняй Еўропе. Знаўцы заўжды адзначалі высокі выканаўчы ўзровень калектыву: ягонага хору, танцавальнай і аркестравай груп, у якіх бярэ ўдзел каля шасці дзесяткаў самаадданных аматараў нашага многаназянальнага мастацтва. Яно ж прадстаўлена ў іх творчасці канцэртнай праграмай, складзенай з трох самастойных аддзяленняў: рускага, украінскага і беларускага. А сакрэт даўгавечнасці і папулярнасці «Калінкі» тлумачыцца перш за ўсё сугучнасцю духоўных інтарэсаў яе ўдзельнікаў, як нашых суайчыннікаў, так і карэнных жыхароў галандцаў, колькасць якіх у гэтай цікавай артыстычнай групе нават пераважае.

Трывалыя сувязі з артыстамі-аматарамі наладзіла Беларускае таварыства «Радзіма». Адзін з напрамкаў гэтых кантактаў: мастац-

кая суполка з берагоў Рэйна штогод запрашаецца таварыствам у Мінск на курсы ўдасканалення майстэрства кіраўнікоў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

Але ж не толькі беларускімі песнямі і танцамі азначыла «Калінка» свае адносіны да нашага народа. Гуманістычнымі пачаткамі прасякнуты нядаўні акт дабрачыннасці ансамбля. Ён ахвяраваў таварыству «Радзіма» медыцынскі апарат «штучная нырка» коштам 80 000 долараў. І наказаў перадаць яго на справу ліквідавання вынікаў чарнобыльскай трагедыі.

Наказ ужо выкананы, каштоўны дарунак адрозж быў накіраваны ў аддзяленне рэанімацыі Мінскай абласной бальніцы. Яго загадчык Валянцін Руды адзначыў:

— Вядома, такі высокаэфектыўны апарат нам вельмі патрэбны. Вялікае дзякуй дабрадзейным суайчыннікам з Ротэрдама! У хуткім часе ў нашай бальніцы пачне працаваць аддзяленне граўтацыйнай хірургіі, дзе і зойме сваё пастаяннае месца «штучная нырка» і дазволіць рабіць на працягу круглых сутак складаныя аперацыі цяжкім хворым з Мінскай вобласці.

«Нырка», падкрэсліваю, — неабходная рэч. Аднак дзеля бесперапынай работы нам і надалей спатрэбіцца ўвага суайчыннікаў з Галандыі, бо мы хутка выкарыстаем тую аднаразовую насадку, ці дыялізатары, што прыйшлі ў камплекце, і будзем стаяць з-за іх адсутнасці. Разлічваем тут і на дапамогу таварыства «Радзіма».

Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.
На момант перадачы апарата «штучная нырка» ўрачам Мінскай абласной бальніцы.

ensemble
«KALINKA»

СОЦИАЛИЗМ И ПЕРЕСТРОЙКА: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ

Директор Института марксизма-ленинизма академик Георгий СМИРНОВ отвечает на вопросы обозревателя АПН Евгения БЛИНОВА.

БЕСЕДА 2-я ГЛАВНЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ МОМЕНТА

Е. Блинов. — В Платформе ЦК КПСС к XXVIII съезду партии указывается на необходимость для партии сосредоточиться на разработке теории. Какие теоретические проблемы вы считаете наиболее актуальными?

Г. Смирнов. — Наиболее остро стоят, конечно, три вопроса. Это вопрос собственности, это вопрос развития социалистической демократии, национальный вопрос. Они друг на друга взаимно влияют, друг от друга зависят. Но тем не менее о каждом из них надо говорить особо.

В вопросе о собственности мы, безусловно, запутались, увлекшись сверхцентрализацией управления экономикой. Следствием этого явилось отчуждение производителя от средств производства, ослабление коллективных и индивидуальных стимулов к труду. Корень наших ошибок в том, что мы пошли по линии жесткого государственного вмешательства общественной собственности, что и привело к чрезмерной централизации управления, формированию командно-административной системы и в конечном счете к бюрократизации аппарата. В результате лишились инициативы и предприимчивости Советы, местные органы управления, предприятия, отдельные производители. Между тем ленинское понимание демократического централизма предполагает широкую инициативу мест, творчество масс. Мы же явно перестарались с централизацией.

В. И. Ленин позже, в период нэпа,

понял необходимость децентрализации собственности. Нэп решал эту проблему. Наряду с государственной он в то время допускал государственную-капиталистическую, частную, кооперативную и индивидуальную собственность. Но Сталин понимал построение социализма как превращение всех видов собственности в государственную. Даже колхозно-кооперативная собственность при нем стала в значительной мере формальной. Таким образом и появилась у нас «ничейная» собственность, отчуждение производителя от собственности и потеря у него интереса к общественному труду.

Е. Блинов. — В стремлении возродить производственные стимулы сейчас многие предлагают вернуться к частной собственности. Как вы относитесь к этим предложениям?

Г. Смирнов. — Я считаю допущение частной или индивидуально-трудовой собственности вполне приемлемым для социализма делом, поскольку она поможет поднять экономическую активность и решить ряд проблем, особенно в сфере услуг. Но без применения наемного труда. Если меня убедят позже в обратном, то не считайте, что я обещал вам не поумнеть. Мы напрасно теснили индивидуальный труд. Если бы мы этого не допустили, мы бы были сейчас богаче и люди у нас были бы более устроенными. И социализм выиграл бы. Наш опыт показал, что обобществление средств производства тогда дает положительный эффект, когда оно обосновано технологически. Там же, где требуется индивидуальный труд, коллективизация производительных сил ничего не прибавляет. Сейчас мы пришли к признанию различных форм собственности. Должна быть общегосударственная собственность, то же на уровне республик, местных Советов, предприятий, кооперативов и ин-

дивидуальных тружеников. Это даст людям чувство хозяина и изменит их отношение к труду.

Е. Блинов. — Не могу не сказать здесь, что есть и другая точка зрения в отношении возрождения стимулов к эффективному общественному труду. Некоторые считают, что возвращение к собственности, особенно частной, как к стимулу — это шараханье, отступление от социалистических принципов. Социализм предполагает распределение по труду, но, строго говоря, мы еще никогда по труду не распределяли. У нас не было и до сих пор нет способа объективного соизмерения различных трудовых затрат. Централизованное распределение всегда субъективно и не может произвести ничего кроме уравниловки. Несправедливость распределения усугубляется произвольными ценами. Подлинное распределение по труду может быть результатом только развитой производственной демократии, когда сам трудовой коллектив определяет заработок каждого, а цены соответствуют реальной стоимости товаров, что может дать только развитый рынок. Сторонники этой точки зрения считают, что если бы у нас существовали эти условия, то проблема «отчуждения» не возникла бы, а социалистические стимулы к труду были бы вполне достаточными.

Г. Смирнов. — Есть такая точка зрения, у меня нет возражений, что в распределении у нас господствовал субъективизм и что только в коллективе можно точнее оценить труд и оплачивать его по количеству и качеству. Но я бы не согласился с тем, что мы полностью отошли от распределения по труду. Это верно, что у нас не выработаны научные критерии оценки качества труда. Но все-таки я считаю, что любой объективный закон проявляется через нарушения, через

отклонения от нормы. И пусть было много ошибок, государство иным принципом не руководствовалось.

Другой острый вопрос: демократия. И Маркс, и Ленин не мыслили социализм без демократии. Ленин считал, что последовательная демократия превращается в социализм и она требует социализма. Он уделял огромное внимание Советам. При Ленине каждый год проводились выборы в местные Советы, ежегодно собирался партийный съезд, коллегиально велась работа в Центральном Комитете. Но постепенно мы низвели демократию до чисто формального уровня. Сейчас во весь рост встали такие вопросы: народного самоуправления, повышения роли местных Советов, политического плюрализма, многопартийности. Плюрализм — назвали его сперва социалистическим. Но дело социалистическим плюрализмом кончиться не может. Там, где есть социалистический, там будет и антисоциалистический плюрализм. Так оно и получилось. То же и с многопартийностью. Наряду с разновидностями социалистических движений сейчас в СССР есть и антисоциалистические.

Е. Блинов. — Сейчас многие считают, что мы переживаем своеобразный «разгул» плюрализма, что оно скоро дойдет и до таблицы умножения. Мнений, конечно, может быть сколько угодно, но истина одна.

Г. Смирнов. — Истина одна, но она не определяется одним человеком, и даже одной партией. К тому же у каждой партии свои подходы к истине, а значит, своя тактика, своя стратегия. И если с философской точки зрения истина одна, то никто не может претендовать на то, что именно он владеет истиной. Поэтому плюрализм — это средство поиска истины, не всегда эффективное, но, очевидно, неизбежное.

ПРОБЛЕМЫ И СУЖДЕНИЯ

ЕВРЕЙСКИЙ ИСХОД И «ВИЗОВОЙ ГАМБИТ» США

Все стало проще. Все стало еще сложнее. Таков сегодня парадокс еврейской эмиграции из СССР, которая вызывает озабоченность у многих стран. Проще стало с выездом. Сложней — с отъездом. Еще сложней — с выбором направления, ибо израильская виза сейчас — это только Израиль, а отнюдь не Рим, добравшись до которого совсем недавно можно было забыть о родине предков и отправиться в США или иную страну.

По оценкам Израиля, ближайшие годы станут годами «исхода» евреев из СССР. Уже в этом году Тель-Авив ожидает прибытия более 100 тысяч бывших советских граждан. В последующие 5 лет — до 750 тысяч.

Но почему так сложна и болезненна эта проблема? Что стало причиной столь массовой миграции, более похожей на бегство? Слухи о якобы предстоящих еврейских погромах?

Слухи действительно имели место. И власти, и общественное мнение приписывают их происхождению и раздуванию ультраправому крылу общества «Память». Разумеется, в огромном потоке отъезжающих есть и те, что поддались этим слухам. И все же, на мой взгляд, такое объяснение было бы упрощением. В большинстве случаев сработал комплекс причин.

Здесь и общая нервная атмосфера нестабильности, вызванная поляризацией общественно-политических сил, и всплывшие этнические конфликты, то тут, то там сотрясающих страну, резкий рост преступности и, конечно же, главное — глубокий экономический

кризис: пустые прилавки, рост цен, инфляция...

Есть и другой аспект, сыгравший немалую роль в усилении потока эмиграции. Я имею в виду некоторую либерализацию выездной процедуры. Правда, и сейчас еще «воссоединение с родственниками» — неременное условие для получения выездной визы на постоянное место жительства в другую страну. Хотя формальность этого предлога очевидна для всех (фиктивность многих «выездных браков», например, даже не скрывается), но «привила игры» соблюдаются обеими сторонами — и желающими уехать, и МВД СССР. Что же касается поездок за рубеж по приглашению, то теперь достаточно иметь гаранта (пригласившее и берущее на себя ваше материальное обеспечение лицо) на «той стороне» или согласие иностранного государства принять вас на жительство.

Да, выехать стало легче. Но — не парадокс ли? — именно теперь, когда наша страна в духе гласности и нового мышления разрешила евреям уезжать рекордными темпами (в минувшем году их выехало 102 тысячи — в 3,5 раза больше, чем в 1988 году), США, долгие годы добивавшиеся этого, практически захлопнули перед ними свои двери.

Несложным ходом — введением жесткой иммиграционной квоты (не более 50 тысяч ежегодно) и выдачей выездных виз — администрация США резко сократила поток еврейских иммигрантов в свою страну. Ужесточилась и сама процедура выдачи виз. Если раньше, выезжая из СССР, евреи почти автоматически получали

в США статус беженца (а это примерно семь тысяч долларов, обеспечение жильем и другая помощь), то теперь необходимо доказать «обоснованность опасений», что, оставшись в СССР, они рискуют подвергнуться преследованиям.

В опубликованной недавно в «Вашингтон пост» статье Саймса признается, что угрожающая очередь перед американским посольством в Москве свидетельствует не только о «растущей неуверенности и трудностях советской жизни, но и о несостоятельности американской дипломатии, не сумевшей применить принцип «более доброй и мягкой Америки» к доведенным до отчаяния людям». По словам Саймса, еврейские активисты жалуются, что сотрудники консульского отдела американского посольства в Москве обращаются с ними более грубо, чем сотрудники советского УВИРА. «Я лично наблюдал, как они кричали на посетителей, надолго уносили пить кофе и отказывались называть свои фамилии», — пишет он. Словом, новый американский порядок выдачи виз грозит обернуться для людей в очереди долгими месяцами, если не годами ожидания.

Каков же смысл разграничения Соединенными Штатами «визового гамбита»? Официальная версия администрации Буша проста: перестройка в СССР, процесс демократизации и более терпимое отношение к эмиграции лишают советских граждан права претендовать на статус беженцев. Так или иначе, но новая иммиграционная политика позволила США только в прошлом году отказать в статусе беженца более чем по-

ловине желающих.

И все же истинные мотивы такого маневра США отнюдь не экономические. Сократив приток еврейских эмигрантов в свою страну, американские власти направили его по иному руслу — напрямую в Израиль.

Политический смысл всего этого? На мой взгляд, его довольно точно подметил Саймс: «Безразличие к евреям, которые просят разрешения на переезд в США, только подтверждает подозрения многих русских, что Вашингтон проявлял лицемерие (рату за свободу эмиграции из СССР. — В. К.), что истинными мотивами Соединенных Штатов было не содействие правам человека, а желание поставить Советский Союз в неловкое положение и умиротворить Израиль».

Итак, Израиль... Теперь, после столь удачного хода своего заокеанского партнера, хода, достойного Макиавелли, он может быть уверен, что выехавшие из Москвы евреи уже не предпочтут Бруклин или Брайтон Бич родине предков. «Русский иудаизм был отделен от мирового еврейского движения железным занавесом в течение 70 лет. Сегодня евреи из России приезжают на землю Израиля. Народ Израиля ждет вас с большой любовью и надеждой». Это слова министра по делам иммиграции Перца.

Каковы же эти надежды? Прежде всего речь идет о мощном демографическом импульсе 3,7-миллионному еврейскому населению, которое весьма отстает по темпам рождаемости от арабов, населяющих Израиль, Западный берег и сектор Газа. А затем?

«Великая эмиграция требует Великого Израиля. Нам необходимо пространство, чтобы приютить людей». Слова премьер-министра Шамира были, по сути, очередным подтверждением его планов расселения еврейских эмигрантов из СССР на оккупированных территориях. Это признание Шамира, обернувшееся для него роковым раундом «русской рулетки» (его кабинет и он сам

вынуждены были уйти в отставку), вызвало взрыв возмущения как в арабских странах, так и у мирового сообщества. Идея использования эмигрантов в качестве инструмента политических амбиций израильских правых вновь спровоцировала напряженность в регионе, поставив под угрозу возможность урегулирования арабо-израильского конфликта.

...«Исход» из СССР — самый массовый отток еврейского населения со времен 1492 года, когда евреи покидали Испанию. Даже часть этого потока, направленная в селттыменты за «зеленой линией» в накаленной атмосфере региона, — это живой динамит. Не удивительно, что, взглянув на этот процесс через призму интифады, СССР принял вынужденное решение об отмене специальных авиарейсов Москва—Тель-Авив.

Но евреи из СССР все равно уезжают. Через Польшу. Через Румынию. Швецию. И, как мне объяснили в УВИРЕ, — всеми возможными путями.

Говорят, в аэропорту Бен-Гурион их встречают цветами и песней «Народ Израиля жив». Ну а с чем столкнутся сами вновь прибывшие? Предполагается, что правительство выделит около 600 миллионов долларов на создание новых рабочих мест, обучение языку, перекавалификацию. А пока что половина иммигрантов работой не обеспечена. Не приступали в Израиле и к намеченному строительству 25 тысяч новых квартир — жилья для новых граждан. Зато прогнозируется повышение квартирной платы. По последним данным, безработица достигла самого высокого за 20 лет уровня. Специалисты считают, что тенденция к ее росту будет сохраняться.

Тем временем уже сообщается о том, что появилась определенная напряженность между коренным населением и вновь прибывшими. Об этом свидетельствуют выступления в Хайфе и Тель-Авиве...

Владимир КЮЧАРЬЯНЦ.
(АПН).

(Заканчанне.

Пачатак у № 20, 21).

Публікацыі беларускіх паэражнікаў пра становішча паўднёвых славян у складзе Асманскай імперыі і Аўстрыйскай манархіі, а таксама сустрэчы з вучонымі-славістамі абуджалі цікавасць у краёвай інтэлігенцыі. Так, Ян Чачот, адзін з першых беларускіх фалькларыстаў і паэтаў, у 1819 годзе звярнуў увагу Адама Міцкевіча на польскія пераклады сербскіх народных песень, запісаных Вукам Караджычам, якія былі апублікаваны на старонках варшаўскага часопіса «Паментнік навуковы». Пра гэты факт А. Міцкевіч пазней, будучы прафесарам славянскіх літаратур у Каледж дэ Франс у Парыжы, успамінаў з удзячнасцю. Цікава, што Вук Караджыч, бацька сербскага нацыянальнага адраджэння, заснавальнік сербскай філалогіі і этнаграфіі, гарачы прыхільнік славянскай садружнасці, у тым жа 1819 годзе па дарозе ў Пецярбург праезджаў цераз беларуска-літоўскія землі, а нават і цераз «галоўнае места краю — Вільню».

Няма сумнення, што азнамленне Яна Чачота з фальклорнымі запісамі Вука Караджыча, якія вабілі сваёй арыгінальнасцю і жывым чалавечым пачуццём, спрыяла яшчэ большаму яго захапленню духоўным скарбам свайго народа. Трэба памятаць, што кожны высакародны прыклад адданасці народнай справе выклікаў адабрэне і перайманне. У Беларусі ў тых часы фальклорам цікавіліся Марыя Чарноўская, Эмілія Плятэр, Канстанцыя Флемінг, жонка Зарыяна Даленгі-Хадакоўскага.

З глыбокім спачуваннем да лёсу паўднёвых славян, якія царпелі прыгнёт заваёўнікаў, ставіўся пісьменнік Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч (1808—1884). У паэтычнай апавесці пад назвай «Славяне ў XIX стагоддзі» ён уславіў вызваленчы імкненні балканскіх народаў. Як і ў Міколы Гусоўскага, у яго шырока выкарыстоўваюцца народныя матывы паўднёвых славян. Гімнам свабодзе гучыць «Песня пра Дунай». Яе радкі палоняць паэтычнасцю, асабліва сімвалічны вобраз ракі Дунай.

Рэчка славян, абудзіся ад соннай дрымоты! Чыстай вадою абмый твар зямлі шматпакутнай!..

Паўднёвыя славяне прызнаваліся да Расіі, адзінай славянскай краіны, якая змагла ў той час захаваць сваю дзяржаўную незалежнасць і самастойнасць. У сваёй нацыянальна-вызваленчай барацьбе яны ўскладалі на яе вялікія надзеі, лічылі сваёй заступніцай. Аднак палітыка рускага царызму і яго чыноўнікаў у адносінах да захопленых і далучаных зямель іншых народаў часамі іх вельмі засмучала. Асабліва на гэта рэагавалі прадстаўнікі прагрэсіўнай славянскай і харвацкай інтэлігенцыі, якія ў складзе Аўстра-Венгерскай манархіі з другой паловы 60-х гадоў XIX стагоддзя мелі мажлівасць развіваць культурна-асветную і навуковую дзейнасць. Іх глыбока крануў трагічны лёс паўстання 1863—1864 гадоў у Польшчы і Беларусі, удушэнне царызмам усіх прагрэсіўных сіл, разгул рэакцыі і дэспатызму, што цягнуўся даволі працягла час:

Народ — як мёртвы, Акаймаваны царскімі штыкамі, Застылі на акрываўленай зямлі Апрычынні наукола — груганамі. Па-братэрску выказаў свой боль і спачуванне да прыгнечаных царызмам вольналюбных народаў Іван Цанкер (1876—1918), адзін з пачынальнікаў новай славянскай паэзіі, буйнейшы празаік, драматург і крытык.

Ідэі славянскага братэрства, узаемнай павагі, роўнасці і свабоды народаў паслядоўна развіваю ў сваёй патрыятычнай публіцыстыцы беларускі паэтаматра Францішак Багушэ-

віч (1840—1900). Удзельнік паўстання 1863 года, ён бязлітасна выкрываў сацыяльную няроўнасць, эксплуатацыю і прыгнёт. Яго радавалі поспехі харватаў, чэхаў і іншых славянскіх народаў у барацьбе за волю і свабоднае развіццё нацыянальных культур. Вялікі народны плясяр лічыў, што прыклад, як шанаваць сваю культуру, мову, беларусам трэба пераняць у іх, калі хочучы, каб саміх паважалі. «Наша мова для нас святая... — з горадасцю адзначаў ён у сваёй прадмове да кнігі «Дудка беларуская». Гэта прадмова, прадывтаная ўнутраным развіццём грамадства роднага краю і доказным прыкладам

глыбокай сімпатыяй і цікавасцю да жыцця і культуры паўднёвых славян над Адрыятыкай ставіліся многія прадстаўнікі інтэлігенцыі нашага краю, заходняя частка якога (тэрыторыя сучасных Брэсцкай і Гродзенскай абласцей, некалькі паветаў Мінскай і Віцебскай губерняў) па Рыжскаму мірнаму дагавору паміж Савецкай Расіяй і Польшчай 18 сакавіка 1921 года адышла ў склад Польшчы.

У Беларускай ССР у 20-я гады на ніве развіцця культурных сувязей з югаслаўскімі народамі асабліва вылучаліся гісторыкі Уладзімір Пічэта і Вацлаў Ластоўскі. У Пічэта, чый бацька быў родам з Гер-

мадскасці рэспублікі было ўтворана Беларускае таварыства культурнай сувязі з заграмацай. Характэрна, што сярод членаў-заснавальнікаў гэтай арганізацыі былі Янка Купала, Цішка Гартны, Міхась Чарот і іншыя дзеячы беларускай культуры. Таварыства адразу ж наладзіла сувязі з шэрагам навуковых устаноў і цэнтральных бібліятэк Сербіі, Славеніі і Харватыі. А неўзабаве ў іх адрас былі накіраваны інфармацыйныя матэрыялы аб развіцці асветы, навукі і літаратуры ў Беларусі, выстаўкі графічных малюнкаў і народнага ўжыткавага мастацтва.

У выніку добразычлівых кантактаў Беларускае тавары-

сярэдзіны 30-х гадоў перадаваліся для краёвага слухача і трансліраваліся на краіны Заходняй Еўропы, Паўночнай і Лацінскай Амерыкі. Ужо тады там было шмат славянскіх выхадцаў. Апрача польскіх народных песень, голас артыста даносіў да слухачоў чароўнасць каляндарна і велікодных песень паўднёвых славян. Павольна і ўрачыста гучала славянская калядка «Добры дзень гаспадару і гаспадыні», у якой былі шчырыя пажаданні шчасця і здароўя, быць вясёлымі, як птушкі ў лесе, здаровымі, як рыбкі ў вадзе, дужымі, як мядзведзі ў гарах, і каб было столькі дзеткаў, колькі на галінцы бывае вясновых парасткаў. На хвалях эфірнага прастору неслася і лірычная сербская песня «Ой, за лесам за зялёным». Спявак імкнуўся паказаць не толькі лірычнасць песень славянцаў, сербаў і чарнагорцаў, іх мілагучнасць, народную красу, але і глыбокі змест.

Мабыць, у прадбачанні вялікіх выпрабаванняў народаў з вуснаў вялікага артыста зляцелі словы:

Гэй, славяне, яшчэ наша

мова вольна льецца,

Пакуль наша сэрца шчыра за народ свой б'ецца...

Гэта былі радкі з народнай песні — гімна паўднёвых славян. Гучалі яны загадкава і прароча не толькі ў перадачах Польскага радыё, але і на канцэртах спевака ў Вільні. Словы песні заклікалі да гуртавання сіл, каб перашкодзіць вайне. «Я ж стараўся песняй з'ядноўваць людзей, — пісаў пазней сам спевак, — стараўся закрануць найдалікатнейшыя, самыя патаемныя і лепшыя струны чалавечага сэрца». Заклік да гуртавання сіл бачыўся і ў самім выкананні песень брацкіх народаў на канцэртах у часе вайны ліхалецця, што паслужыла для гітлераўцаў падставай абвінавачвання спевака, які займаецца прапагандай славянства.

Сувязі беларусаў з славянамі над Адрыятыкай складваліся стагоддзямі. На іх шляху

СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

СЛАВЯНЕ НАД АДРЫЯТЫКАЙ

Францішак БАГУШЭВІЧ.

братоў-славян, стала для беларускага рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху своеасаблівай дэкларацыяй і праграмным маніфестам.

У недалёкай будучыні, у часы бурлівых падзей першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў, праграмныя патрабаванні багушэвіцкага маніфеста разам з купалаўскімі паэтычнымі радкамі за права «людзямі звацца» будзілі працоўныя масы на барацьбу за легальны беларускі друк, нацыянальны тэатр і школу.

Народжаная на бурлівай хвалі першай рускай рэвалюцыі маладая беларуская легальная прэса шчыра вітала вызваленне славянскіх народаў Балканскага паўвострава ад шматвяжковага турэцкага панавання.

З перамогай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, якая абвясціла аб раўнапраўных адносінах да ўсіх народаў і дзяржаў, перад беларусамі адкрываліся шырокія магчымасці для сацыяльнага і нацыянальнага развіцця, наладжвання актыўных зносін з паўднёвымі славянамі. На іх лёс ідэі Кастрычніцкай рэвалюцыі таксама аказалі глыбокі ўплыў. У 1918 годзе Аўстра-Венгерская манархія распалася. У выніку гэтага краху паўстала Каралеўства сербаў, харватаў і славенцаў. Утварэнне агульнай дзяржавы паўднёвых славян заходняй часткі Балканскага паўвострава было мэтай шматвяжковых імкненняў іх найбольш прагрэсіўных сіл, якія лічылі, што толькі такім чынам яны змогуць больш паспяхова абараняць свае землі ад нашествя чужынцаў і забяспечыць сваё самастойнае палітычнае, эканамічнае і культурнае развіццё.

У Беларусі ў гэты час з

цагавіны, уваходзіў у лік арганізатараў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Інстытута беларускай культуры, з'яўляўся першым рэктарам і прафесарам універсітэта, з 1928 года — акадэмікам АН БССР. З дзіцячых гадоў, дзякуючы бацьку Івану Хрыстафоравічу, ён захаваў замілаванасць да балканскіх абшараў і народаў, якія там жывуць. Іх лёс — перасяленне на паўночна-заходнюю частку Балканскага паўвострава і прыбярэжныя выспы Адрыятычнага мора, хрысціянізацыю і ўтварэнне дынастычных дзяржаў, знаходжанне ў турэцкай няволі і пад уладай Гаўсбургі — паказаў Пічэта ў сваёй навуковай працы «Гістарычны нарыс славянства», якая ўбачыла свет яшчэ ў 1914 годзе.

В. Ластоўскага, як гісторыка і філалага, цікавіў фальклор славянскіх народаў, асабліва каляндарная абрадная паэзія, у якой адлюстроўваліся іх уяўленні аб прыродзе. Магчыма, гэта было выклікана падрыхтоўкай ім публікацыі аб абрадавай паэзіі беларусаў пад назвай «Духоўныя вершы 1762 году», якая прысвячалася царкоўным кантам і ўбачыла свет у зборніку «Запіскі аддзелу гуманітарных навук, кніга 4, сшытак 1». Трэба адзначыць, што ў мінулым ён, з'яўляючыся сакратаром рэдакцыі штоднёвіка «Наша ніва», актыўна садзейнічаў публікацыі на старонках гэтага папулярнага ў славянскім свеце выдання матэрыялаў пра нацыянальна-вызваленчы рух паўднёвых славян. З той нашаніўскай пары цікавасць да іх гісторыі і культуры працягвалася ў яго ўсё жыццё. Вельмі адметна гэта праявілася ў фундаментальнай працы «Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі» (1926), у якой абгрунтавана даўгэ агульнасць этнагенезу ўсходніх, паўднёвых і заходніх славян, паказаў значэнне стара-славянскай мовы і створаных на ёй помнікаў пісьменнасці, якія значна ўзбагацілі і беларускую кніжную культуру.

У. Пічэта і В. Ластоўскі высока ацэньвалі карысць навуковых кантактаў з югаслаўскімі калегамі і таму рабілі ўсё, каб навукова-даследчыя і вышэйшыя навуцальныя ўстановы Беларусі своечасова абменьваліся сваімі працамі з вучонымі Бялграда, Заграба і Любляны.

З мэтай пашырэння міжнародных кантактаў у красавіку 1926 года па ініцыятыве гра-

ства ў сваю чаргу атрымлівала цікавыя матэрыялы аб развіцці культуры народаў Югаславіі. Аднак спрыяльна ўмовы ажыццяўлення ленинскай нацыянальнай палітыкі ў рэспубліцы ў галіне культуры і грамадскім жыцці, што актыўна спрыяла беларускаму нацыянальнаму адраджэнню, у хуткім часе пагоршыліся. Пачалася сталінская кампанія па абвінавачванні многіх дзеячў культуры ў «беларускім нацыяналізм-дэмакратызме», якая дасягнула свайго апагея ў 30-я гады. Зразумела, што ў тых складаных і трагічных абставінах не было мажлівасці і не было каму падтрымліваць рэгулярныя кантакты, развіваць культурныя сувязі з народамі Югаславіі. Беларускае таварыства культурнай сувязі з заграмацай аўтаматычна спыніла сваю дзейнасць.

Цікавую старонку ўяўляюць культурныя сувязі інтэлігенцыі Заходняй Беларусі са сваімі калегамі ў Югаславіі ў міжваенныя гады. Гэтак спрыяла наведанне Вільні ўлетку 1930 года славенскім прафесарам Янам Шэдзівым. Многім тут ён быў ужо вядомы як аўтар артыкулаў па гісторыі і культуры беларускага народа. Цяпер жа гасць з Любляны прыехаў, каб на месцы азнаёміцца з духоўным жыццём беларусаў і іх гістарычнымі помнікамі на землях, якія ўваходзілі ў склад Польскай дзяржавы (II-й Рэчы Паспалітай).

Яну Шэдзіваму былі рады ўсюды, перш-наперш у Вільні, дзе найбольш было засяроджана беларускіх грамадскіх і культурных пляцовак. Тут ён змог спаткацца і мець гутаркі з паслом у польскім сейме, намеснікам старшынні беларускага работніка-сялянскага пасольскага клуба «Змаганне» і членам Галоўнай управы Таварыства беларускай школы, доктарам філасофіі Ігнатам Дварчанінам, культурным і грамадскім дзеячам Рыгорам Шырмам, мастакамі Язэпам Драздовічам і Пётрам Сергіевічам, многімі работнікамі культуры і беларускай прэсы.

Духоўную лучнасць з паўднёвымі славянамі над Адрыятыкай, прызнасць да іх народна-паэтычнай творчасці выказаў вядомы беларускі спевак, саліст Міланскай і Пазнаньскай оперы Міхал Забейда-Суміцкі. Яго цікавіла пераважна абрадавая паэзія, што знаёміла з гаспадарчай дзейнасцю, святамі і звычаямі старажытных славян, у якой чуны і водгукі гістарычных падзей, звязаных з барацьбой супраць чужынцаў. Да такой зацікаўленасці спевака заахвоцілі яго выступленні на Польскім радыё ў Варшаве, якія з

Ластоўскі
1883—1938

Вацлаў ЛАСТОЎСКІ.

было нямаля цяжкасцяў, перашкод. Але імкненне ведаць, якога мы роду-племени, пазнаць сваю сапраўдную гісторыю, даведацца, як жывуць блізка крэўныя народы, — заўсёды было добрай традыцыяй. Яна была той высакароднай рухавою сілай, што ўзвышала, прыносіла радасць і духоўна ўзбагачала нашых продкаў, заахвочвала ствараць культурныя каштоўнасці, вартыя добрага слова, з чым можна было «выйсці ў людзі» — паказаць іншым народам. Бяспечнай традыцыйнай вартасцю беларуска-паўднёваславянскіх зносін з'яўляецца тое, што брацкія народы заўжды былі ўзаемна спагадлівымі, гатовымі дапамагчы адзін аднаму.

Лёў МІРАЧЫЦКІ.

У Каміннай зале Дома літаратара ў Мінску адбылася сустрэча з беларускім пісьменнікам Масеем Сяднёвым, які разам з дачкой знаходзіўся ў Беларусі. М. Сяднёў жыве ў Злучаных Штатах Амерыкі, куды прывялі яго пакручастыя жыццёвыя сцяжыны пасля Другой сусветнай вайны. За мяжой у 80-я гады выйшлі найбольш значныя пражыццёвыя творы і зборнікі вершаў пісьменніка: «А часу больш, чым вечнасць», «І той дзень надыйшоў».

У час сустрэчы М. Сяднёў чытаў свае вершы, адказваў на шматлікія пытанні.
НА ЗДЫМКУ: Масей СЯДНЕУ [злева] і Янка БРЫЛЬ.
Фота У. КРУКА.

ДУХОУНА-МАРАЛЬНЫЯ КАШТОУНАСЦІ

КЛУБЫ ЮНЕСКА

Сусветнае супольніцтва ўсё больш пераконваецца: у наш час ключавымі з'яўляюцца не столькі матэрыяльныя - прагматычныя, колькі духоўна-маральныя каштоўнасці. Гэтая думка чырвонай ніццю праходзіла ў выступленнях удзельнікаў Першага ўсесаюзнага з'езда клубаў ЮНЕСКА ў Маскве. Савецкі Саюз стаў 97-й краінай, якая ўступіла ў Асацыяцыю клубаў ЮНЕСКА.

— Пытанні духоўна-маральнага парадку сталі вызначальнымі і ў лёсах нашай перабудовы, — сказаў старшыня каардынацыйнага савета Савецкай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА Г. Куцаў. — Самая сур'ёзная пагроза ёй — адсутнасць грамадскай згоды, нарастанне міжнацыянальных і эканамічных канфліктаў, звядзенне рахункаў па гістарычна зжыўшых сябе прычынах, панаванне эмоцый над розумам, заняпад сацыяльнай адказнасці і дысцыпліны. Захаваць перабудову, вывесці ўсё сусветнае супольніцтва на арбіту бяспечнага развіцця, на арбіту развіцця можа толькі духоўнае абнаўленне. Перакананы, што большасць маладых людзей, якія сталі арганізатарамі клубаў сяброў ЮНЕСКА, шукаюць перш за ўсё духоўна-маральнага абнаўлення.

На з'езд Савецкай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА прыбылі 120 дэлегатаў з усіх саюзных рэспублік, з усіх куткоў краіны ад Ціхага акіяна да Балтыкі. Яны зацікаўлены, як сказаў адзін з яго ўдзельнікаў, у працоўцы «планетарнай свядомасці», у кансалідацыі інтэлектуальных сіл, у аб'яднанні і распаўсюджанні перадавых ідэй. У адных рэгіёнах краіны ўжо створана некалькі дзесяткаў клубаў, аб'яднаных у моцную асацыяцыю, як, напрыклад, у Беларусі. У іншых, скажам, у Латвіі, усяго адзін клуб.

— Пакуль я прадстаўляю толькі самога сябе, — гаворыць А. Баўманіс, які прадстаўляе клуб ЮНЕСКА з Рыгі. — Я адзіны член клуба, але, узяўшы, такое становішча працягнуцца нядоўга. Мне здаецца, клубы ЮНЕСКА неабходны для сістэмы адукацыі нашай рэспублікі. Гэтае пытанне цікавае для мяне ў чыста прафесіянальным плане. Я працую намеснікам

дырэктара школы ў Рызе. Нам важна ведаць аб стане педагогічнай навукі за мяжой, каб уключыцца ў міжнародную сістэму адукацыі. Адна з галоўных праблем у рэспубліцы — моўная, яна цесна звязана з праблемай міжнародных зносін. Мы хочам наладзіць сувязь паміж клубамі ЮНЕСКА не толькі ў краіне, але і за мяжой, каб школьнікі адчувалі сябе членамі сусветнага супольніцтва.

Гісторыка І. Велічанскага па праву называюць прэзідэнтам Беларускай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА: іх у рэспубліцы больш за два дзесяткі, прычым яны актыўна дзейнічаюць. «Наша рэспубліканская асацыяцыя ствараецца па тэрытарыяльнай прыкмеце, з улікам шырокага спектра інтарэсаў, — гаворыць Велічанскі. — Прыярытэт мы аддаём развіццю навукі, культуры, адукацыі. Наш асобны клопат — сельскія школы, якія мы хочам увесці ў сферу міжнароднага супрацоўніцтва. У прыватнасці, у нас ёсць праграма асацыяраваных школ, якія маюць выразную моўную накіраванасць і звязаны са школамі ў іншых краінах. Такія асацыяраваныя школы атрымалі сертыфікат ЮНЕСКА».

Сакратар-каардынатар Кіргізкай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА Б. Юсупаў заклапочаны праблемай захавання культурнай спадчыны. «Мы хочам прыняць удзел у праекце ЮНЕСКА «Шаўковы шлях», адраджаць выраб кіргізкага лямцу і знайсці сакрэты ткацтва некалі славытых паўднёвакіргізскіх дыванаў. Пад эгідай ЮНЕСКА плануем правесці ў Кіргізіі навукова-тэарэтычную канферэнцыю «Чалавек і горы». Кіргізія — рэспубліка горная, і тыя праблемы, што характарныя для нашага рэгіёна, напэўна, зацікавяць Афганістан, Кітай, Індыю, Непал і іншыя краіны. Мы хочам правесці самую рознаплановую канферэнцыю — ад этнаграфіі да сацыялогіі — пры шырокім удзеле замежных даследчыкаў».

Прэзідэнтам Савецкай асацыяцыі клубаў ЮНЕСКА выбраны вядомы мастак Э. Цэрэтэлі.

Марына ХАЧАТУРАВА.

ІДЗІ, НАРОДЗЕ УВАСКРЭСЛЫ!

[Заканчэнне.]

Пачатак на 4-й стар.].
нага панавання Франскай імперыі на землях заходніх славян. Адна за другой выдаюцца папскія граматы, што забараняюць выкарыстанне славянскай мовы ў час царкоўнай службы. Вучэнне Кірылы і Мяфодзія аб'яўлена ерассю.
І калі справа Кірылы і Мяфодзія не загінула, а, наадварот, паслужыла асновай для росквіту новай славянскай сярэднявечнай цывілізацыі, то гэта дзякуючы таму, што насенне знайшло ўрадлівую глебу ў Балгарыі.

У канцы 885 — пачатку 886 гадоў у Балгарыю прыбыла група вучняў Кірылы і Мяфодзія. У асобе князя Барыса I яго сына Сімяона яны знайшлі тое, што Кірыла і Мяфодзіі не знайшлі на працягу ўсяго свайго жыцця — мудрых палітыкаў, якія прынялі блізка да сэрца ідэю асветы славянства і ператварылі яе ў зброю незалежнай палітыкі. Балгарыя Барыса I, стаўшы даволі магутнай дзяржавай, ператварыўшыся ў трэцюю ваенна-палітычную сілу ў Еўропе пасля Візантыі і Франскай дзяржавы, упарта шукала сваё месца паміж Канстанцінопалем і Рымам, між грэкамоўнай і лацінамоўнай цывілізацыямі.

Прыход вучняў першанастаўнікаў нашых у Балгарыю азначаў не толькі распаўсюджанне славянскай пісьменнасці на балгарскія землі і не толькі рэлігійную місію. Зліўшыся з дальнабачнай палітыкай Барыса і Сімяона, справа Кірылы і Мяфодзія набыла ў Балгарыі свой сапраўдны сэнс, ператварылася ў сродак стварэння культуры — палітычнай мадэлі, якая пазней была выкарыстана ўсходнімі і паўднёвымі славянамі. І калі Балгарыю называюць «кальскай славянскай пісьменнасці», то не толькі таму, што мова Кірылы і Мяфодзія — гэта мова балгарскіх славян, але і таму, што палітычная воля двух балгарскіх правіцеляў IX—X стагоддзяў указала праваслаўнаму славянству шлях самастойнага развіцця.

Створаная ў Балгарыі мадэль самастойнай літаратуры на ўласнай мове знаходзіць шырокае прымяненне і ў іншых краінах. Па гэтай мадэлі, пры неагрэдным выкарыстанні старабалгарскіх літаратурных узораў і старабалгарскай літаратурнай мовы, узнікае сярэднявечная літаратура ў Расіі, Сербіі, Валахіі і Малдавіі. На сённяшні дзень кірыліца з'яўляецца афіцыйнай азбукай многіх славянскіх і шэрагу неславянскіх народаў, што складаюць 10 працэнтаў усяго насельніцтва планеты.

Я хацеў бы выказаць сваю бязмежную радасць, што ў гэтым годзе менавіта Мінск стаў цэнтрам Усесаюзнага свята славянскіх асветнікаў Кірылы і Мяфодзія. Гэты факт — пацвярджэнне і доказ самых старажытных сувязей паміж славянскімі народамі, у прыватнасці паміж балгарскім і беларускім.

У старажытныя часы з балгарскіх зямель у Расію неслі культуру вучні Кірылы і Мяфодзія Клімент, Навум, Ангеларый, Канстанцін Прэслаўскі, Яўціміій Тырнаўскі, Іона Экзарх, Рыгор Цамблак. Гэтая культура распаўсюджвалася спачатку на рускія землі, а потым і сярод беларусаў і ўкраінцаў. Варшавы культуры таго часу сталі такімі творамі, як «Слова аб палку Ігаравым», «Аповесць мінулых гадоў», «Слова пра Барыса і Глеба» і г. д. На азбучы Кірылы і Мяфодзія пісалі свае творы славуцызмы беларускія культурныя дзеячы Ефрасіння Полацкая, Сімяон Полацкі, Кірыла Тураўскі. Пасля занявання туркамі шэраг балгарскіх асветнікаў і царкоўных дзеячаў жылі і працавалі на беларускай зямлі, стварылі своеасаблівыя школы творчасці. Так Рыгор Цамблак, аўтар

больш як 40 твораў, пераважна панегірычна-дыдактычных «слоў», жыў дваццаць гадоў у Навагрудку. Літаратурная спадчына Цамблака была добра вядома на ўсходнеславянскіх землях, у тым ліку на Беларусі.

У вядомым Успенскім саборы ў Маскоўскім Крамлі пахаваны балгары, які садзейнічаў сваёй працай збліжэнню двух нашых народаў. На першай справа мармуровай грабніцы гэтай самай старою царквы напісана: «Святы Кіпрыян — мітрапаліт Маскоўскі». Ён быў і мітрапалітам Кіеўскім, жыў некалькі час у Беларусі. Імя Кіпрыяна ўключана ў пантэон святых, і гэтым выказана ўдзячнасць чалавеку, які на працягу 30 гадоў кіраваў рускай царквой. У «Памятнай кніжцы» Віцебскай губерні на 1889 год адзначана: «Кіпрыян, мітрапаліт Кіеўскі і Маскоўскі, 1406 г. 16 верасня і 27 мая».

Мітрапаліт Кіпрыян адыграў важную ролю ў жыцці рускага грамадства канца XIV — пачатку XV стагоддзяў. Ён працяўляў вялікі клопат аб развіцці на Русі культурна-асветніцкай і літаратурнай дзейнасці. Высокаадукаваны і эрудзіраваны, выключна таленавіты і працавіты, ён садзейнічаў далучэнню літаратараў да перакладчыцкай, а таксама творчай пісьменніцкай працы, памнажэнню рукапіснага і літаратурнага багацця Русі. Аўтар шматлікіх агіяграфічных, гімнаграфічных, эпістлярных і іншых твораў, Кіпрыян адыграў і ролю мецэната ў развіцці старажытнарускай літаратуры. Яго вялікая па аб'ёму і жанравай разнастайнасці літаратурная спадчына сведчыць аб тым, што і на сваёй другой радзіме ён развіваў традыцыі старажытнабалгарскай літаратуры і перш за ўсё Тырнаўскай школы кніжнасці.

Цікава адзначыць і такі факт. Вядома, што ў баях за вызваленне Балгарыі ў 1877—1878 гадах удзельнічалі і сыны Беларусі ў складзе Мінскага і Магілёўскага пяхотных, Беларускіх уланскіх і Гродзенскіх гусарскіх, а таксама ў складзе іншых палкоў. Яны змагаліся побач з балгарскімі апалчэнцамі, на сяграву якіх былі адлюстраваны Кірыла і Мяфодзіі — нібыта паўтараліся падзеі IX стагоддзя, калі Балгарыя ўспрыняла справу братаў як зброю ў барацьбе за сваю незалежнасць.

За пяць месяцаў маёй работы консулам у Мінску я пераканаўся, што балгарскія асветнікі з даўніх часоў былі вядомы беларускаму народу. Так, у цэнтры сталіцы Беларусі знаходзіцца будынак былога Кірыла-Мяфодзіўскага манастыра, асвячонага імем святых братаў 4 студзеня 1860 года. У памяць аб гэтым і была створана царква св. Кірылы і Мяфодзія ў падвале Свята-духавага сабора. На будынку былога манастыра сёлета 24 мая ўстаноўлены бар'ельеф з вобразамі святых братаў, адбылося афіцыйнае перайменаванне вуліцы Бакуніна, што прылягае да манастыра і царквы, у вуліцу Кірылы і Мяфодзія.

Мне стала вядома, што на тэрыторыі Беларусі існуе яшчэ адна царква, якая носіць імя славянскіх першанастаўнікаў. Яна знаходзіцца ў Пагост-Заградным Пінскага раёна Брэсцкай вобласці. А раней такіх царкваў было, напэўна, намнога больш. Згодна са статыстычнымі данымі аб царквах і царкоўных прытчах Полацкай епархіі, змешчанымі ў «Памятнай кніжцы Віцебскай губерні за 1889 год, пры Віцебскай духоўнай семінарыі існавала царква Кірылы і Мяфодзія. У нашы дні царквы гэтай ужо няма, але архіепіскап Дзмітрый запэўніў нас, што «на працягу 4—6 месяцаў адна з царкваў будзе асвячона імем святых стваральнікаў азбучы нашай».

Мае пошукі ў аддзеле рэдкіх і рукапісных кніг бібліятэкі імя Леніна былі ўзнагароджаны. У «Магілёўскіх епархіяльных ве-

дамасцях» (21 мая—14 чэрвеня 1885 года, № 15—16, стар. 353) я знайшоў выдатную карэспандэнцыю: «Дзень Кірыла-Мяфодзіўскага свята ў м. Бялынічах Магілёўскага павета». Вось пра што яна расказала:

«Абстаноўка службы Божай, як ва ўсякім сельскім храме, відаць, была звычайнай, а між тым, усё выглядала па-святочнаму і ўсё дыхала нібыта небывалаю святочнасцю».

Айцом пратаіерэем пры кожным Богаслужэнні пасля звычайнай пропаведзі сталі рабіцца агалашэнні аб надыходзячым вялікім уславянскім святкаванні ў гонар святых братаў Мяфодзія і Кірылы, незабытых для нас, рускіх славян, як насаджальнікаў хрысціянства, як першанастаўнікаў царкоўнай славянскай граматы, як арганізатараў Богаслужэння на даступнай нашаму разуменню славянскай мове — з запрашэннем прыехаць, пакінуўшы на гэты дзень усе свае штодзённыя клопаты, і сабрацца ў храм для прынясення малітоўнай падзякі святым падзвіжнікам, і за дзяцей, якія маюць магчымасць карыстацца працамі іх у адкрытых царкоўнапрыходскіх школах.

Але вось надыйшоў дзень урачыстасці; яна пачалася 5-га красавіка ў 6 гадзін вечара. Радаўся заклік звона да ўсяночнай. Людзі прыйшлі з вёска за 7 і 10 вёрстаў. Храм напоўніўся.

Дзіўна, што дзеці сялян, якія павучыліся ў школах якіх-небудзь няпоўных 5 месяцаў, маглі ўжо ў дзень праслаўлення памяці святых асветнікаў славян Мяфодзія і Кірылы аддзячыць іх сваімі чыстымі галасамі.

На літургіі айцом пратаіерэем сказана было адпаведнае урачыстасці слова аб тым, чым дарага для нас памяць святых братаў Кірылы і Мяфодзія, з кароткім нарысам іх жыцця, прац і сціплых подзвігаў і з выдатным вывадам, што лепш за ўсё мы можам аддзячыць святокуемых святых, калі будзем выхоўваць дзяцей сваіх так, як завяшчалі св. св. Кірыла і Мяфодзіі».

І карэспандэнт заключае справядліва: «Магчыма, у многіх месцах славянскага асяроддзя — я гавару аб бедных сялянствах, падобных на мястэчка Бялынічы — Кірыла-Мяфодзіўскае святкаванне было значна больш урачыстым, чым наша, але для нас і тое, што мы бачылі, было даволі знамянальным і пакінула пасля сябе на мала светлых успамінаў, таму што праводзілася ад шчырай душы, без усякай афіцыйнасці, з адной вялікай прыхільнасці і з павагі да памяці і паслуг св. першанастаўнікаў нашых».

Усе гэтыя і іншыя даныя паказваюць, што беларускі народ і раней шановаў памяць святых братаў Кірылы і Мяфодзія, называў іх імёнамі свае царквы, перапісваў іх кнігі, пісаў іх лікі на іконах, аб чым сведчаць экспанаты музея ў горадзе Ветцы. Значыць, мы можам гаварыць аб адраджэнні свята стваральнікаў славянскай азбучы, як і аб адраджэнні беларускай мовы.

Дарагія чытачы «Голасу «Радзімы», 24 мая гэтага года ўпершыню ў Беларусі прагучаў на беларускай мове гімн Кірылы і Мяфодзія:

Ідзі, народзе уваскрэслы,
да светлай прышласці ідзі,
з пісьменствам, гэтай сілай
новай,
шчаслівы лёс сабе знайдзі!

Я спадзяюся, што гэты гімн будзе гучаць кожны год 24 мая. Кожнай вясной дзіцячыя рукі будуць упрыгожваць кветкамі партрэты Кірылы і Мяфодзія, і ў школах, і ва ўніверсітэтах будзе гучаць гімн «Ідзі, народзе уваскрэслы!»

Пётр КУЦАРАУ,
кандыдат гістарычных навук,
консул Генеральнага консульства НРБ у Мінску.

ПЕРАД ЧЭМПІЯНАТАМ СВЕТУ ПА ФУТБОЛУ

ДВОЕ Ў ЗБОРНАЙ

Напярэдадні пасяджэння бюро выканкома Федэрацыі футбола СССР, якое павінна было зацвердзіць спіс 22 ігракоў зборнай краіны на ўдзел у фінале чэмпіянату свету ў Італіі, у Мінск прыехаў старшыня Федэрацыі Вячаслаў Каласкоў. Запрошаны ён быў у Беларусь Галоўнай рэдакцыяй спартыўных праграм Дзяржтэлерадыё БССР. У асноўным гутарка вялася вакол маючага адбыцца чэмпіянату свету. Журналісты, напрыклад, выказалі трывогу за ўзровень падрыхтоўкі зборнай СССР. Калі ў кантрольных гульнях яна ўступіла параўнальна слабым сапернікам — Ізраілю і Ірландыі, то што будзе ў Італіі? Там каманды будуць значна мацнейшыя.

— Так, — згадзіўся Вячаслаў Іванавіч, — я падзяляю трывогу і вашу, журналістаў, і спецыялістаў футбола. Лічу, што зборная СССР пакуль знаходзіцца на раздарожжы, не дасягнула піка сваёй формы. Засмучаюць траўмы ключавых ігракоў Міхайлічэнка, Якавенкі і іншых.

Тут старшыні нагадалі, што ў трэнераў галоўнай каманды краіны ёсць пэўны выбар кандыдатаў. Але ці заўсёды адбор ігракоў праходзіць якасна, дэмакратычна? (Ці не будзе традыцыйных званкоў «зверху», як было раней, калі «рэкамендавалі» трэнеру зборнай часам слабага футбаліста ўзяць на першыняство свету, кантынента).

— На гэты раз ніякага ціску зверху, — адказаў Вячаслаў Каласкоў. — Хаця Федэрацыя і прапанавала некалькі сваіх кандыдатаў у каманду СССР, але рашаючае слова за галоўным трэнерам Валерыем Лабаноўскім — яго права вызначаць састаў, вырашаць іншыя пытанні.

І апошняе. Сёлага не радуе сваіх балецьчыкаў мінскае «Дынама» — знаходзіцца ў

канцы турнірнай табліцы першыняства краіны. Старшыня Федэрацыі спартыўных журналісты задалі пытанне: ці можам мы разлічваць на месца ў зборнай хоць бы аднаго беларускага футбаліста?

Зразумела, прамога адказу Вячаслаў Іванавіч даць не мог: вырашае галоўны трэнер, трэнерскі савет. «Але я б, — падкрэсліў старшыня, — рэкамендаваў у галоўную каманду краіны Сяргея Алейнікава і Андрэя Зыгмантовіча».

Пасля гутаркі з Вячаславам Каласковым чакаць засталася нядоўга. 23 мая адбылося пасяджэнне выканкома Федэрацыі футбола СССР. На жаль, мы не маем падрабязных звестак, як праходзіла абмеркаванне кандыдатаў. Затое нейкія вывады зрабіць можна. Па-першае, касцяк зборнай склаў кіеўскія дынамаўцы. Дзевяць футбалістаў трапілі ў лік 22 шчасліўчыкаў. Мяркуем, што тут ніякай выпадковасці не адбылося. Шмат гадоў запар Валерыі Лабаноўскі ўзначальвае гэты клуб. Выгадаваў нямаля футбалістаў экстра-класа: Уладзіміра Бяссонава, Алега Пратасавы, Алега Кузняцова... Увайшлі ў спіс па адным — два ігракі з ЦСКА, маскоўскага «Дынама», «Спартак», два футбалісты (што вельмі прыемна!) выхаванцы беларускага спорту — Сяргей Алейнікаў і Андрэй Зыгмантовіч.

Затое не бачым мы сярод кандыдатаў на паездку ў Італію лепшага нападаючага леташняга чэмпіянату краіны спартакаўца Фёдара Чаранкова. Што здарылася?

— Мы разлічвалі на спартакаўца, — сказаў пасля пасяджэння бюро выканкома Федэрацыі футбола СССР Вячаслаў Каласкоў. — Але сёлага Фёдара літаральна не пазнаць: мала забівае, не такі напорысты, дапускае памылкі ў гульнях. Застаецца

пашкадаваць, што Чаранкоў не паедзе ў Італію. Але няхай крыўдзіцца на сябе, знізіў ён клас гульні.

Будучыя гульні першыняства свету па футболе ў Італіі пакажуць, ці самы аптымальны варыянт зборнай вызначыў галоўны трэнер, трэнерскі савет. Мы ж пакуль маем усе падставы чакаць ад прадстаўнікоў Беларусі добрай гульні.

Андрэй Зыгмантовіч сёння — вядучы іграк мінскага «Дынама». Не памятаю, каб трэнеры выстаўлялі яму дрэнную адзнаку ў якім-небудзь матчы. Надзейны ў абароне.

Яшчэ больш добрых слоў заслугоўвае паўабаронца Сяргей Алейнікаў. Яго спартыўная зорка ярка загарэлася на мінулым чэмпіянаце свету ў Мехіка. Умее не толькі абараняцца, але і сам удзельнічае ў атаках.

Зараз Сяргей Алейнікаў гуляе за італьянскі «Ювентус». І таму цікава было пачуць, у якой абстаноўцы будуць праходзіць гульні чарговага чэмпіянату свету.

— Не зайздросчу тым камандам, якія будуць гуляць з гаспадарамі. Ні адзін балецьчык не можа зраўняцца з італьянскімі балецьчыкамі — ціфозі. Пройгрыш ці выйгрыш любімай каманды прыводзіць іх ледзь ці не да страты розуму. Калі нядаўна «Ювентус» заваяваў Кубак УЕФА, пасля рашаючай гульні на мне ціфозі разарвалі майку на сунені, а ўсё астатняе — буцы, труссы, шчыткі — сам палічыў за лепшае зняць і аддаць. Праўду нехта сказаў, што яшчэ невядома, куды лепш трапіць: да італьянскіх ціфозі ці ў кратэр Везувія.

Але добра ведаю і іншае. Італьянцы любяць футбол і разбіраюцца ў ім. Калі замежная каманда гуляе прыгожа, тэхнічна, то аддаюць сваё сэрца саперніку. Хацелася б, каб такія сімпатыі заслужыла на чэмпіянаце свету зборная СССР.

Яўген ІВАНОЎ.

МАЦІ-ЗЯМЛЯ

Словы Г. БУРАЎКІНА

Музыка У. БУДНІКА

1. Узлятае ў прастор твая песня лясная
Над шатрамі дубоў, над кастрамі рабін,
І ўрываецца ў сны і душу напаўняе
Жураўліная высь, жаўруковая сіль.

Прыпеў:

Клічуць здала, свецяць здала
Зоры, азёры і рэкі.
Наша зямля, маці-зямля,
Будзеш ты з намі навекі.

2. Прашуміць праз гады твая памяць жывая
У вясновых садах, у высокай траве.
Ва ўспамінах сівых цэлы свет захавала
Перамогі твае і пакуты твае.

Прыпеў.

3. Хай шчасліва ляціць твая песня лясная
Над шатрамі дубоў, над кастрамі рабін,
Хай прыходзіць у сны і душу напаўняе
Жураўліная высь, жаўруковая сіль.

Прыпеў.

САПРАЎДНАЯ МАЙСТРЫХА

Каму прыходзілася завітаць у чытальную залу Уздзенскай бібліятэкі, той з парога трапляў... у лета. Так, так. Цвітуць і радуецца вока агністыя макі, ганарлівыя рознакаляровыя ружы, цнатлівыя фіялкі і сціплыя васількі.

Створана ўсё гэта хараства залатымі рукамі вышывальшчыцы В. Трус. Працуе Валянціна Шамратаўна загадчыцай комплекснага прыёмнага пункта Уздзенскай райаграпрамтэхнікі. Рамяство гэта вельмі захалпае жанчыну, а таму з-пад іголки майстра выйшлі дзіўныя па сваёй прыгажосці, па-сапраўднаму мастацкія вырабы: самаробныя агністыя дываны, яркія абрусі, з вялікім густам расшытыя шторы, набор фіранак. У сям'і Валянціны Шамратаўны рукадзеллем займаецца таксама дачка Аксана [яна вяжа] і муж Анатоль Міхайлавіч.

У раённай бібліятэцы на працягу мінулага і ў гэтым годзе праводзіўся цыкл выставак: «Рук залатых зямныя цуды». Вось і трапілі сюды вырабы майстрыхі Валянціны Трус.

НА ЗДЫМКУ: В. ТРУС са сваімі вырабамі.

Фота М. БУЛАТА.

БАБЦЫ АЛЕНЕ — СТО ГАДОЎ

«Жыццё пражыць — не поле перайсці», — гаворыць народная прымаўка. Шмат давялося пабачыць і перажыць на сваім вяку Алене Серай, аднаму са старэйшых жыхароў гарадскога пасёлка Узда.

Нарадзілася і вырасла яна ў беднай сялянскай сям'і на Капыльшчыне.

— Асабліва цяжка жылося да Кастрычніцкай рэвалюцыі, — успамінае Алена Аляксандраўна, — не было зямлі, каб зарабіць на кавалак хлеба, трэба было з раніцы да позняга вечара працаваць на пана. І толькі пасля рэвалюцыі жыццё стала намнога лягчэй.

Суровыя выпрабаванні давялося вынесці ў гады Вялікай Айчыннай вайны. А пасля яе заканчэння разам з мужам прымала самы актыўны ўдзел у аднаўленні разбуранай гаспадаркі.

Выраслі дзеці, пайшлі на свой хлеб. Цяпер у Алёны Аляксандраўны 10 унукаў і 14 праўнукаў. І ўсе яны жывуць у розных кутках нашай краіны. Большасць з іх прыехалі на 100-гадовы юбілей Алёны Аляксандраўны, паднеслі ёй падарункі, пажадалі добрага здароўя.

Нягледзячы на стогадовы ўзрост, А. Серая бадзёрая, жыццяродасная, выконвае пасільную работу: падмяца падлогу, памые посуд, прыгатуе страву, летам поле градкі.

Родныя і блізкія пажадалі дарогому чалавеку здароўя,

яшчэ доўгія гады радавацца стогадовым юбілярам, ёсць аб сваімі дзецьмі, унукамі і чым ёй раскажаць праўнукамі.

НА ЗДЫМКАХ: вось яна —

Тэкст і фота М. БУЛАТА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 719